

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
ÚSTAV SPECIÁLNĚPEDAGOGICKÝCH STUDIÍ

Postoje a očekávání rodičů žáků s narušenou komunikační schopností a rodičů žáků
s tělesným postižením v oblasti kariérového poradenství a profesní orientace

Diplomová práce

Autor: Bc. Lucie Kubiczková
Studijní obor: Speciální pedagogika – poradenství
Vedoucí práce: PaedDr. Pavlína Baslerová, Ph.D.

Anotace

Diplomová práce se zabývá kariérovým poradenstvím a profesní orientací žáků s narušenou komunikační schopností a žáků s tělesným postižením. Je rozdělena na dvě hlavní části – teoretickou a výzkumnou.

Teoretická část obsahuje celkem 3 kapitoly. První kapitola s názvem Žák se speciálními vzdělávacími potřebami je zaměřená na žáky s narušenou komunikační schopností a žáky s tělesným postižením, klasifikaci postižení a následně jejich dopady do vzdělávání. Další kapitola se věnuje pojmu poradenství a konkrétně kariérovému poradenství – webové stránky zaměřené na výběr profese, mezinárodní organizace podporující rozvoj kariérového poradenství a vzdělávání a implementace krajského akčního plánu v oblasti kariérového poradenství. V poslední kapitole teoretické části se již hovoří o možnostech pracovního uplatnění osob se zdravotním postižením.

Výzkumná část diplomové práce se zabývá zjištění postojů a očekávání rodičů žáků s narušenou komunikační schopností a rodičů žáků s tělesným postižením v oblasti kariérového poradenství a profesní orientace. Prostřednictvím dotazníků respondenti odpovídají na otázky týkající se zkušeností s kariérovým poradenstvím, které získali se svými dětmi.

Klíčová slova:

Kariérové poradenství, profesní orientace, žák se speciálními vzdělávacími potřebami, narušená komunikační schopnost, tělesné postižení, vzdělávání

Annotation

This diploma thesis deals with the career counselling and professional orientation of pupils with communication disability and pupils with physical disability. It is divided into two main parts – a theoretical and a practical one.

The theoretical part contains a total of 3 chapters. The first chapter entitled „Pupils with special educational needs“ is focused on pupils with communication disability and pupils with physical disability, disability classification and consequently their impacts in education. The next chapter deals with concept of consulting and specifically with concept of career consulting – websites focused on choice of profession, international organizations supporting the development of career guidance and education and implementation of the regional action plan in the field of career counselling. The last chapter in the theoretical part describes job opportunities of persons with health disabilities.

The practical part of the diploma thesis is mainly focused on detection attitudes and expectations of parents of pupils with communication disability and parents of pupil with physical disability in the field of career counselling and professional orientation. Through questionnaires, respondents answer questions about the career guidance experience they have gained with their children.

Keywords:

Career counseling, professional orientation, pupil with special educational needs, communication disability, physical disability, education

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci: „*Postoje a očekávání rodičů žáků s narušenou komunikační schopností a rodičů žáků s tělesným postižením v oblasti kariérového poradenství a profesní orientace*“ vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Olomouci dne 20. 4. 2022

Ráda bych poděkovala PaedDr. Pavlíně Baslerové, PhD. za odborné vedení mé práce, za cenné rady při konzultacích a především čas, který tomu věnovala. Nedílnou součástí mého poděkování je poděkování mé rodině, která mi byla po celou dobu psaní práce velkou oporou.

Obsah

ÚVOD.....	7
1. ŽÁK SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	9
1.1. ŽÁK S NARUŠENOU KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOSTÍ.....	9
1.1.1. Klasifikace narušené komunikační schopnosti	10
1.1.2. Žák s narušenou komunikační schopností ve vzdělávacím procesu	11
1.2. ŽÁK S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM.....	14
1.2.1. Klasifikace tělesného postižení	15
1.2.2. Žák s tělesným postižením ve vzdělávacím procesu	16
2. VYMEZENÍ POJMU PORADENSTVÍ	19
2.1. WEBOVÉ STRÁNKY ZAMĚŘENÉ NA VÝBĚR PROFESE	21
2.2. MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE PODPORUJÍCÍ ROZVOJ KARIÉROVÉHO PORADENSTVÍ A VZDĚLÁVÁNÍ.....	24
2.3. IMPLEMENTACE KRAJSKÉHO AKČNÍHO PLÁNU	26
3. PRACOVNÍ UPLATNĚNÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM.....	30
3.1. KOORDINOVANÁ REHABILITACE	31
3.2. TRANZITNÍ PROGRAM.....	33
3.3. MOŽNOSTI ZAMĚSTNÁVÁNÍ OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	36
VÝZKUMNÁ ČÁST	39
4. METODOLOGICKÉ ASPEKTY FORMY DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	40
4.1. VÝZKUMNÉ METODY	40
4.2. POPIS ZKOUMANÉHO VZORKU	41
4.3. KONSTRUKCE DOTAZNÍKU	41
5. ANALÝZA A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT	43
5.1. VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU PRO RODIČE ŽÁKŮ S NARUŠENOU KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOSTÍ	43
5.2. VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU PRO RODIČE ŽÁKŮ S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM	52
5.3. VÝSLEDKY VE VZTAHU K HYPOTÉZÁM.....	66
5.4. DISKUZE	72
ZÁVĚR.....	74
ZDROJE.....	76
SEZNAM ZKRATEK.....	82
SEZNAM GRAFŮ	83
SEZNAM TABULEK	84
SEZNAM PŘÍLOH	85

Úvod

Diplomová práce je zaměřená na téma kariérové poradenství. Toto téma se dotýká všech osob, které stojí na hraně další etapy svého života, ať už to je výběr školy s určitým zaměřením, nebo již výběr povolání či zaměstnání. Kariérové poradenství se tak stává oblastí, která může ovlivnit budoucnost každého jedince.

Kariérové poradenství je však velmi důležité nejen pro intaktní osoby, ale i osoby se zdravotním postižením. Tato diplomová práce se bude věnovat konkrétně osobám s narušenou komunikační schopností a osobám s tělesným postižením.

První kapitola s názvem **Žák se speciálními vzdělávacími potřebami** se zabývá problematikou žáků s narušenou komunikační schopností a tělesným postižením ve vzdělávacím procesu. Úvod je věnován definici žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, následně je kapitola rozdělena na dvě části. V první části se zabývám žáky s narušenou komunikační schopností, definováním a klasifikací postižení a jeho dopady do vzdělávání. Druhá část kapitoly je strukturou totožná s částí první, zabývá se však žáky s tělesným postižením.

Ve druhé kapitole **Vymezení pojmu poradenství** se zabývám pojmy, které se, ať už více či méně, spojují s kariérovým poradenstvím. Nejprve je poradenství popsáno obecně, následně vymezením kariérového poradenství včetně možností poskytování kariérového poradenství v rámci sektorů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva sociálních věcí.

Na českých internetových stránkách je k nalezení mnoho platforem, které usnadňují výběr vhodného oboru či povolání, proto se v jedné z podkapitol věnuji popisu několika vybraných webových stránek, kde cílovou skupinou nejsou pouze osoby intaktní, ale i osoby se zdravotním postižením, u kterých je výběr následující kariévní dráhy přece jen o něco specifitější.

Následuje podkapitola zabývající se mezinárodními organizacemi podporujícími rozvoj kariérového poradenství a vzdělávání, prostor je věnován organizacím *The international Center for Career Development and Public Policy*, *International Association for Educational and Vocational Guidance*, *European Lifelong Guidance Policy Network* a *The Euroguidance Network*.

Navazuje další podkapitola, která je zaměřená na projekt Implementace krajského akčního plánu, na jeho popis a následně na zaměření projektu na rozvoj kariérového

poradenství ve třech krajích České republiky – v Olomouckém, Pardubickém a Moravskoslezském.

Poslední kapitola **Pracovní uplatnění osob se zdravotním postižením** začíná obecným, legislativním úvodem z oblasti zaměstnanosti, navazuje na podkapitulu koordinované rehabilitace a konkrétně se věnuje pracovní a sociální rehabilitací. Dále se zabývá tranzitním programem pro snadnější přestup na trh práce osobám se zdravotním postižením.

V poslední podkapitole je prostor věnován možnostem uplatnění osob se zdravotním postižením na trhu práce. Jsou zde k nalezení studie a výzkumy zaměřující se na pozitiva i negativa zaměstnávání osob se zdravotním postižením a pohledy těchto osob na trh práce.

Ve výzkumné části jsou vyhodnocována data z dotazníkového šetření. Dotazník byl určen rodičům žáků s narušenou komunikační schopností a s tělesným postižením a vyhodnocoval jejich postoj k poskytování kariérového poradenství.

1. Žák se speciálními vzdělávacími potřebami

Podle zákona 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání v aktuálním znění se dítětem, žákem, studentem se speciálními vzdělávacími potřebami rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními, potřebuje poskytnutí podpůrných opatření.

Veškeré podmínky a možnosti vzdělávání dítěte se zdravotním postižením závisí na druhu a stupni postižení. Plnohodnotné vzdělávání je možné díky úpravám daným jeho zdravotním postižením. Na tuto skutečnost by mělo být dítě připraveno, úkolem není dítě „znormalizovat“. Podstatou procesu integrace je poskytnutí odpovídajících prostředků speciálněpedagogické podpory (Michalík in Čadová a kol., 2012).

Tato diplomová práce se však zabývá konkrétně žáky s narušenou komunikační schopností a žáky s tělesným postižením. Další podkapitoly se tak budou věnovat pouze těmto oblastem.

1.1. Žák s narušenou komunikační schopností

Definice narušené komunikační schopnosti (dále NKS) je velmi rozmanitá a může se projevovat od lehkých odchylek v artikulaci až po úplnou ztrátu schopnosti komunikovat. Může se projevit v různém věku a může být v různé formě (Vrbová a kolektiv, 2012).

Na problém definice je také potřeba podívat se ze dvou hledisek. První hledisko vnímá při diagnostice jazykovou normu daného prostředí, anebo lze vycházet z komunikačního záměru dané osoby. V prvním zmiňovaném je velké úskalí pojmu „norma“, kdy je složité vymezit normalitu (Vítková, 2004).

Nejčastěji preferovaná definice NKS je od V. Lechty: *„Komunikační schopnost člověka považujeme za narušenou, působí-li některá jazyková rovina jeho projevu rušivě se zřetelem k jeho komunikačnímu záměru.“*

Rozlišují se 4 jazykové roviny, které se prolínají s vývojem řeči:

- Gramatická
- Lexikálně-sémantická
- Foneticko-fonologická

- Pragmatická

Rovina gramatická zahrnuje uplatňování gramatických pravidel v mluvním projevu, gramatickou správnost slov, vět, slovosledu, rodu, čísla, pádu atd. (Bytešníková, 2007).

Rovina lexikálně-sémantická se zabývá především úrovní a šíří slovní zásoby dítěte. Jedná se o slova používaná jak aktivně, tak pasivně (Bytešníková, 2007). Podle Vítkové (2004) tato rovina vyjadřuje i např. orientaci v ustálených slovních spojeních, příslovích a metaforách.

Zvukovou stránkou řeči se zabývá foneticko-fonologická jazyková rovina (Vítková, 2004).

V pragmatické rovině se promítá sociální uplatnění, vyjadřuje schopnost říct, co máme na mysli (Bytešníková, 2007).

1.1.1. Klasifikace narušené komunikační schopnosti

NKS je možné kategorizovat dle Mezinárodní klasifikace nemocí a souvisejících zdravotních problémů (dále MKN), kterou publikovala a pravidelně aktualizuje Světová zdravotnická organizace (WHO). Poslední verze MKN je 10., nejnovější aktualizace verze České republiky je 1.1.2020.

Dle MKN patří valná většina druhů NKS do kategorie F80 – specifické vývojové poruchy řeči a jazyka: *„Jsou to poruchy, kde normální způsob osvojení jazyka je narušen od časných vývojových stadií. Tyto stavy nelze přímo přičítat neurologickým abnormalitám nebo poruchám řečového mechanismu, smyslovému poškození, mentální retardaci nebo faktorům prostředí. Specifické vývojové poruchy řeči a jazyka jsou často následovány přidruženými problémy, jako jsou obtíže ve čtení a psaní, obtíže v meziosobních vztazích a poruchy emocí a chování.“* MKN, 10. vydání

F80.0 – Specifická porucha artikulace řeči

F80.1 – Expresivní porucha řeči

F80.2 – Receptivní porucha řeči

F80.3 – Získaná afázie s epilepsií

F80.8 – Jiné vývojové poruchy řeči nebo jazyka

F80.9 – Vývojová porucha řeči nebo jazyka NS

Další poruchy řeči jsou zařazené v kategorii R47 – Poruchy řeči nezařazené jinde:

R47.0 – Dysfázie a afázie

R47.1 – Anartrie a dysartrie

R47.8 – Jiné a neurčené poruchy řeči

Poslední diagnózy NKS jsou koktavost a breptavost, ty se v MKN-10 řadí do kategorie F98 – Jiné poruchy chování a emocí s obvyklým nástupem v dětství a dospívání.

Většina autorů však používá klasifikaci NKS dle symptomů. Tuto klasifikaci zavedl V. Lechta. Rozděluje osoby s NKS do 10 základních kategorií, které jsou uvedeny i s příklady konkrétního typu NKS (Lechta in Valenta a kol., 2014):

1. Vývojová nemluvnost (specificky narušený vývoj řeči)
2. Získaná orgánová nemluvnost (afázie)
3. Získaná psychogenní nemluvnost (výběrová nemluvnost)
4. Narušení zvuku řeči (huhňavost, palatolálie)
5. Narušení fluence řeči (koktavost, breptavost)
6. Narušení článkování řeči (dyslalie, dysartrie)
7. Narušení grafické stránky řeči (dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie)
8. Symptomatické poruchy řeči (jsou součástí jiného dominujícího postižení, např. u osob s mentálním postižením, sluchovým postižením atd.)
9. Poruchy hlasu (dysfonie, afonie)
10. Kombinované vady a poruchy řeči (kombinace více druhů NKS)

1.1.2. Žák s narušenou komunikační schopností ve vzdělávacím procesu

Mnohým se může zdát, že integrace žáka s NKS je velmi snadná, až bezproblémová. Přeci jen je to dítě, které vidí, slyší, chodí, má přiměřený intelekt a jediným jeho nedostatkem je „pouze“ vada řeči. Tento obrázek však často neodpovídá realitě, která je ve skutečnosti jiná. Je nutné nastavit takové podmínky, aby se dítě mohlo rozvíjet nejen po stránce vzdělávací, ale také sociální, která bývá zvláště u těchto dětí velmi ohrožená (Vrbová in Vrbová a kol., 2012).

Dítě s NKS může být integrováno do vzdělávacího procesu spádové mateřské školy nebo základní školy na základě doporučení speciálně-pedagogického centra logopedického. Vzdělávání probíhá podle individuálního vzdělávacího plánu,

u těžších vad je pak možné přiřadit asistenta pedagoga. Vše probíhá na základě dobré spolupráce školy, SPC a zákonných zástupců (Vrbová in Vrbová a kol., 2012).

Prostorové úpravy pro dítě s NKS nejsou nijak zásadní. Ideálně by mělo dítě sedět v přední lavici tak, aby na něj pedagog mohl během vyučování více dohlížet. Taktéž je přínosné, aby ve třídě bylo méně žáků, tomu však nelze v mnoha případech vyhovět. Speciální materiálové potřeby jsou již u těchto žáků bohatší. Při vzdělávání žáka s vadou řeči je potřeba mít názorné pomůcky, pracovní listy, sešity a výukové programy. U žáků nemluvicích k tomu dále komunikátory, počítač a jiné technické pomůcky (Vrbová in Vrbová a kol., 2012).

Podmínky personálního zabezpečení ve škole s integrovaným žákem s NKS jsou následující – nejlepší variantou je, aby učitelem ve třídě s žákem s NKS byl přímo speciální pedagog – logoped. Jestliže však toto není možné zařídit, je vhodné, aby škola alespoň měla svého logopeda – toto si některá SPC kladou za podmínku při doporučení integrace. Pro hladký průběh vzdělávání je nutné připravit na tuto skutečnost všechny učitele dítěte a také jeho spolužáky. Učitelé i spolužáci se musí obeznámit nejen s problematikou NKS a s detailnějšími obtížemi daného žáka, ale i s návrhem, jak se žákem komunikovat. Přínosné je žáka zařadit i do zájmových činností v rámci školy (Vrbová in Vrbová a kol., 2012).

NKS může mít dopad téměř na všechny předměty vyučované na základní škole, je tak nutné podporu uplatňovat v každém takovém předmětu, kde by to mělo vliv na vzdělávání dítěte. Největší dopad má NKS na jazyky – jak český, tak cizí a matematiku (Mlčáková in Vrbová a kol., 2012).

Již v předškolním věku je možné pozorovat **grafomotorické obtíže** zejména u dětí s opožděným vývojem řeči a u dětí s vývojovou dysfázií. Grafomotorické obtíže se projevují jako špatný úchop tužky, nadměrný nebo nedostatečný přítlak na podložku, křečovitost a neplynulost grafické linie, obtíže při zvládnutí tvaru písmen a číslic, přepisování písmem, pomalé tempo psaní atd. Jestliže se tyto obtíže přehlížejí, mohou nepříznivě ovlivnit výsledky v pravopise, žák chybuje v přepisu, opisu a diktátu. Pravopisné chyby se promítají i do dalších předmětů ve smyslu spontánního psaní. Pravopisné chyby mohou na základě školní neúspěšnosti v budoucnu ovlivnit i profesní zaměření a uplatnění (Mlčáková in Vrbová a kol., 2012).

Obtíže u dětí s NKS se očekávají při **osvojování čtení**. To úzce souvisí s úrovní řečových schopností, řečovou zkušeností a výslovností. Obtíže se však liší podle jednotlivých druhů narušené komunikační schopnosti (Jehličková, Grebeníčková in Vrbová a kol., 2012).

Děti s dysfázií a děti s opožděným vývojem řeči, který stále přetrvává jsou nejohroženější skupinou – jejich komunikační obtíže se promítají do specifických poruch učení. U dětí s dyslálií se může pedagog setkat s obtížemi rozlišit písmena (grafémy) těch hlásek, které dítě špatně vyslovuje. U těchto dětí je však důležité při osvojování čtení rozvíjet jednotlivé dílčí schopnosti – zrakové a sluchové vnímání, vizuomotorickou a motorickou koordinaci, pravolevou orientaci, schopnost koncentrace a schopnost vykonávat oční pohyby (Jehličková, Grebeníčková in Vrbová a kol., 2012).

Při osvojování čtení se u dětí s koktavostí objevují obtíže jiného charakteru. Jedná se o nácvik, který se zakládá na hlasitém ústním projevu. Pro dítě to znamená zátěžovou situaci, při níž je jeho projev srovnáván s ostatními dětmi a mohou se tak setkat s posměchem. Tyto okolnosti mohou zapříčinit stupeň a rychlost osvojení čtenářských dovedností. S obdobnými problémy se potýkají děti s narušeným zvukem řeči, kdy je překážkou opět hlasité čtení. (Jehličková, Grebeníčková in Vrbová a kol., 2012)

V souvislosti se zrychleným tempem řeči se mohou objevovat problémy při čtení i u dětí s breptavostí. Z důvodu celkově zrychleného tempa a očních pohybů mají tendenci k povrchnímu sledování textu, proto následně dochází k velké chybovosti při čtení, záměně hlásek, odhadování slov (Jehličková, Grebeníčková in Vrbová a kol., 2012).

Problémy u dětí s narušenou komunikační schopností se projevují i v **matematice**, nejčastěji pak v geometrii. Z důvodu krátkodobé paměti u dětí s NKS nejsou tyto děti schopny se naučit a zapamatovat vzorce pro výpočet obsahů, obvodů, povrchů nebo objemů. Provázanost mezi vzorci a vlastnostmi geometrických útvarů často nemohou pochopit – toto je zapříčiněno nedostatkem či úplnou absencí logického myšlení. Vzhledem k tomu, že žáci s NKS často neumí číst s pochopením, velké problémy tak nastanou při slovních úlohách, kde je tato dovednost žádoucí (Hradilová in Vrbová a kol., 2012).

Jehličková (in Vrbová a kol., 2012) shrnuje obecná doporučení pro práci s žákem s NKS v dalších předmětech:

- Využívání multisenzoriálního přístupu, propojování informací, dávání informací do souvislostí
- Osvojování učiva pomocí prožitkového a situačního učení
- Využívání projektového vyučování, myšlenkových map, praktické práce, dramatizace apod.
- Při edukaci dítěte s dysfázií vytvoření základního přehledu učiva, zredukování množství informací, které si žák musí zapamatovat
- Umožnění žákovi využívat přehledy, encyklopedie, tabulky apod.

1.2. Žák s tělesným postižením

Na rozdíl od definování narušené komunikační schopnosti definic pro vymezení tělesného postižení v dnešní době existuje mnoho. Renotiérová a Ludíková (2004) uvádí:

„Tělesná postižení jsou přetrvávající nebo trvalé nápadnosti, snížené pohybové schopnosti s dlouhodobým nebo podstatným působením na kognitivní, emocionální a sociální výkony. Důvodem bývají změny na pohybovém aparátu. Příčinou může být dědičnost, nemoc nebo úraz. Za tělesná postižení jsou považovány vady pohybového nebo nosného ústrojí, tj. kostí, kloubů, šlach i svalů a cévního zásobení a poškození nebo poruchy nervového ústrojí, pokud se projevují porušenou hybností.“

Další užívaná definice je od Vítkové (2004):

„Hlavním znakem osob s tělesným postižením je celkové nebo částečné omezení hybnosti. Může se jednat o prvotní nebo druhotné omezení hybnosti. V prvním případě jde buď o přímé postižení vlastního hybného ústrojí nebo o postižení centrální či periferní nervové soustavy, kdy v periferní části je postiženo vlastní hybné ústrojí, např. amputací, deformací, vývojovými vadami apod., ve druhém případě zůstává centrální i periferní nervová soustava a vlastní hybné ústrojí bez patologických změn, hybnost je však omezena z jiných příčin. Projevují se tu důsledky chorob srdečních, revmatických, kostních apod., které omezují pohyb nemocného.“

1.2.1. Klasifikace tělesného postižení

Kopecská (in Čadová a kol., 2012) shrnuje odborníky užívaná rozdělení pohybových vad dle několika parametrů:

1. Podle druhu postižení na tělesně postižení, zdravotně postižení a nemocní
2. Podle doby vzniku postižení na vrozené a získané tělesné postižení
3. Podle místa postižení na obrny centrální a periferní, deformace a malformace, amputace
4. Podle stupně postižení

Renotierová a Ludíková (2004) uvádějí, že nejčastěji se tělesná postižení dělí na vrozené, získané po úraze a získané po nemoci. Největší dopad na vzdělávací proces má však dětská mozková obrna (Kopecská in Čadová a kol., 2012). Další část diplomové práce bude tedy věnována obrnám centrálním a periferním.

Obrny centrální a periferní

Kopecská (in Čadová a kol., 2012) definuje obrnu jako „*ztrátu schopnosti uskutečnit volní pohyb.*“

Obrny centrální části zahrnují mozek a míchu, obrny periferní části obvodové nerstvo. Dále se jednotlivé druhy obrn dělí dle rozsahu a stupně závažnosti na parézy – částečné ochrnutí a plegie – úplné ochrnutí (Vítková in Pipeková et al., 2010).

Nejčastější příčinou vzniku tělesného postižení je **dětská mozková obrna** (dále DMO). (Čadová in Čadová a kol., 2012). DMO patří mezi závažné centrální postižení. V aktualizaci MKN-10 1.1. 2010 došlo ke změně názvu tohoto onemocnění na „mozková obrna“, v literatuře se však stále objevují obě varianty pojmenování (Vítková in Pipeková et al., 2010).

Příčiny DMO mohou být prenatální, perinatální i postnatální. Pro děti s DMO je běžné hybné postižení, tělesná neobratnost, nerovnoměrný vývoj, zvýšená pohyblivost a neklid, nesoustředěnost, těkavost, nedokonalost vnímání a výkyvy v duševní výkonnosti (Lesný in Pipeková et al., 2010).

Kopecská (in Čadová a kol. 2012) uvádí formy DMO podle Lesného na základě tonusové a hybné poruchy:

- Spastická forma – diparetická, hemoparetická, kvadruparetická
- Nespastická forma – dyskinetická, hypotonická

Čadová (in Čadová a kol., 2012), na rozdíl od Lesného, rozděluje DMO na tyto základní formy:

- Spastická forma – vyznačuje se trvale zvýšeným svalovým napětím, které omezuje až znemožňuje určitý pohyb
- Dyskineticko-distonická forma – typické jsou mimovolní, pomalé, škubavé až kroutivé pohyby svalů
- Ataktická forma – postižení pohybové koordinace, obtíže s udržením rovnováhy a problémy při svižnějším pohybu

1.2.2. Žák s tělesným postižením ve vzdělávacím procesu

Výchovou a vzděláváním osob s tělesným postižením se zabývá vědní obor somatopedie (Kábele, 1992).

Kopecká (in Čadová a kolektiv, 2012) shrnuje několik oblastí, na které by se měl brát větší zřetel při edukaci žáka s tělesným postižením:

- Řeč – porušen může být aktivní řečový projev, artikulace a intonace řeči
- Mimovolní pohyby – objevují se u dyskinetické formy DMO, jsou sociálně rušivé
- Úroveň rozumových schopností – v souvislosti s nedostatkem podnětů, nízkou úrovní stimulace nebo omezenou zkušeností mohou být rozumové schopnosti snižené
- Oslabená koncentrace pozornosti a zvýšená unavitelnost – ukládání informací je útržkovité, výbavnost učiva je problémová
- Pomalé a nevyrovnané pracovní tempo
- Socializační proces probíhá pomaleji
- Impulzivita, dráždivost a snížená adaptace na školní prostředí se objevuje u žáků s LMD
- Potíže s nácvikem čtení a psaní
- Oblast prostorových a matematických představ bývá problémová z důvodu opožděného motorického vývoje

Veškerá doporučení mohou být shrnuta do individuálního vzdělávacího plánu. Důvodem k jeho vypracování je druh a stupeň tělesného postižení a z toho vyplývající speciální vzdělávací potřeby a míra podpůrných opatření. Individuální vzdělávací plán

na základní škole může měnit dobu vzdělávání a organizaci výuky, která zahrnuje vymezení obsahu a rozsahu učiva jednotlivých povinných předmětů, termíny konzultací, přítomnost žáka ve výuce, způsob získání podkladů klasifikace, kritéria klasifikace a termíny klasifikace (Čadová in Čadová a kol., 2012).

Čadová (2012) uvádí oblasti, na jejichž podkladě se vytváří zpráva s doporučeními k vytvoření IVP pro školu:

- Tělesné charakteristiky a projevy
- Intelektové charakteristiky a projevy
- Sociální charakteristiky a projevy
- Emocionální charakteristiky a projevy

Obtíže v edukaci žáků s TP se projevují především ve vzdělávací oblasti **Jazyk a jazyková komunikace**, jejíž obsahem je český jazyk a literatura, cizí jazyk a další cizí jazyk. U žáků s TP, zejména u dětí s dětskou mozkovou obrnou, je nácvik psaní v souvislosti s poruchou motoriky negativně ovlivněn. Pro úspěšné zvládnutí této oblasti se provádějí grafomotorická cvičení, cviky vedoucí k rozvoji jemné motoriky, využívání vhodných kompenzačních pomůcek a speciální postupy a metody (Vejrochová in Čadová a kol., 2012).

Pro všechny děti, bez výjimky dětí s TP, je pravidelná pohybová aktivita prospěšná k všeobecnému rozvoji tělesných a duševních schopností člověka. **Tělesná výchova** (dále TV) však bývá u dětí s omezením neoblíbená – tyto děti bývají z tělesné výchovy často osvobožovány namísto zvýšené péče a kladného působení pohybového režimu. Výkonnostní rozdíly mezi nimi a intaktními dětmi se tak stále zvětšují, čímž vzniká averze k pohybovým aktivitám. Pojem integrace v TV však s sebou nese několik opatření – pedagog musí zajistit, aby všichni žáci mohli dosáhnout cílů TV, aby se cítili bezpečně, spokojeni a v rozsahu svých možností i úspěšní (Kopecká in Čadová a kol., 2012).

Válková (in Čadová a kol., 2012) shrnuje několik obecných zásad pro integraci žáků do tělesné výchovy:

- Tělesná výchova má sloužit ku prospěchu všem
- Společný program respektuje individualitu žáka s postižením
- Společný program vyžaduje minimalizaci bariér jak osobních, tak technických

- Pedagog respektuje čas, individuální zvyklost a způsob komunikace dítěte s postižením
- Program TV je přizpůsobený pro všechny děti, případně jsou zařazeny i doplňkové aktivity pro dítě s postižením
- Dítě s postižením je hodnoceno individuálně

Dalším předmětem, se kterým se dítě s TP může více či méně potýkat, je **pracovní výchova**. Pracovní výchova v sobě spojuje mnoho důležitých oblastí – zásady hygieny a bezpečnosti při práci, pomoc při rozhodování profesního zaměření, práci s technickými materiály, design a konstruování, pěstitelské práce a chovatelství, provoz a údržbu domácnosti, přípravu pokrmů, práci s laboratorní technikou a využití digitálních technologií (Vejrochová in Čadová a kol, 2012).

Při pracovní výchově dětí s TP je důležité se zaměřit na stimulaci a rozvoj smyslového vnímání – vnímání hmatové, sluchové, chuťové, pohybové a čichové. Svět práce se žákům s TP představuje taktéž prostřednictvím smyslového vnímání. Neméně důležité je osvojení základních pracovních postupů – pracovní postup při lepení, stříhání, zalévání květin, sázení rostlin, péče o domácího mazlíčka, přípravě pokrmů a nápojů (Vejrochová in Čadová a kol., 2012).

Pro získávání těchto zkušeností je nutné přistupovat k žákovi s TP dle jeho individuálních možností, dle kterých jsou vybrány i pracovní pomůcky, nářadí a materiály. Podle potřeb žáka je důležité využívat tzv. fyzické vedení či dopomoc a nikdy nečekat perfektní výkon a provedení činnosti, ale hodnotit především snahu a chuť spolupracovat (Vejrochová in Čadová a kol., 2012).

2. Vymezení pojmu poradenství

Vzhledem k široké škále poradenských služeb a subjektivních pohledů autorů na tuto problematiku, nelze pojem poradenství vymezit jednotnou definicí (Jurkovičová, Regec, 2013).

Multidisciplinární definice podle McLeoda (in Jurkovičová, Regec, 2013) definuje poradenství jako „interakci mezi poradcem a klientem, která se uskutečňuje v případě existence problému na straně klienta a jeho souhlasu řešit tento problém ve spolupráci s poradcem.“

Tato diplomová práce se však zabývá především problematikou kariérového poradenství. Vosmik uvádí, že kariérové poradenství by mělo pomáhat především jednotlivci (s jeho předpoklady, zájmy, vizemi, dovednostmi, schopnostmi, motivací, emocemi, hodnotami, cíli, rodinnými a dalšími vztahy) při rozhodování o jeho vzdělávací a profesní dráze v co nejširším kontextu jeho životní pozice (Vosmik, 2018).

Vosmik rozděluje kariéru na kaleidoskopickou a lineární:

- Kaleidoskopická kariéra představuje kariéru, kterou si v již v dětství ujasní a jde takovou cestou, která ho k vysněnému povolání dovede, např. učitelská profese – dítě se rozhodne pro gymnázium a následně pro pedagogickou fakultu.
- Lineární kariéra pojímá pouze pracovní postup, např. zástupce ředitele – ředitel – investor.

Podle Vosmika je nyní důraz kladen na profesní přípravu a podporu budování lineární kariéry. Poradenství by se však mělo zaměřit na koncepci dynamické životní změny a utváření smysluplných projektů a činností, díky kterým si člověk zajistí stabilní identitu.

Tyto úkony zabezpečuje poradenství jak v sektoru školském, tak sociálním či soukromém.

Poradenství v sektoru MŠMT

Mezi nabízená poradenství v rámci sektoru MŠMT patří školní poradenská pracoviště, školská poradenská zařízení, která jsou definována ve vyhlášce 72/2016 Sb.,

o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů (Jurkovičová, Regec, 2013).

Školní poradenské pracoviště (ŠPP) zajišťuje poradenské služby přímo ve škole. Personálně je vždy zajištěno výchovným poradcem a školním metodikem prevence, dále ve škole v rámci ŠPP může působit školní speciální pedagog a školní psycholog. Kariérové poradenství má však obvykle na starost výchovný poradce a školní psycholog. V rámci kariérového poradenství je vhodné, aby škola spolupracovala i s úřady práce, středními a vysokými školami a účastnila se akcí, kde se prezentují různé školy a obory (Vosmik, 2018).

Poradenské služby školských poradenských zařízení se poskytují prostřednictvím pedagogicko-psychologické poradny a speciálně pedagogického centra. Kariérové poradenství probíhá nejčastěji formou skupinového šetření profi-orientace a individuálními konzultacemi (Vosmik, 2018).

Poradenství v sektoru MPSV

Cílovou skupinou klientů v rámci sociálního poradenství jsou osoby s unikátními sociálními podmínkami, které utvářejí jeho sociální situaci. Sociální poradenství se zabývá právě řešením problémů, které stojí v sociálním kontextu jednotlivce (Jurkovičová, Regec, 2013).

Sociální poradenství se dle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, dělí na základní a odborné (Jurkovičová, Regec, 2013).

Dle Svobodové (2015) se do kariérového poradenství sektoru MPSV se zařazují tyto kompetence:

- Poradenství informačně-poradenských středisek úřadů práce pro volbu povolání, které poskytují informace o nabídce studijních programů a studijních oborů vysokých škol, v rámci poradenství nabízí i testování předpokladů pro studium zvoleného oboru a výkon povolání.
- Poradenství poradenských odborů úřadů práce, které se zaměřují na specifické skupiny klientů se změněnou pracovní schopností a ztíženou sociální situací zaměřené na volbu povolání.
- Poradenství poradenských odborů úřadů práce pro zaměstnavatele, kteří se zaměřují na zprostředkování odborných praxí a volných pracovních míst pro klienty.

- Poradenství regionálních a informačních center a podnikatelských inovačních center pro potenciální soukromé podnikatele na financování podnikatelských záměrů a zakládání živností klientů.

2.1. Webové stránky zaměřené na výběr profese

Česká republika nabízí několik internetových zdrojů, které napomáhají k výběru správného oboru žákům intaktním i žákům se speciálními vzdělávacími potřebami.

Národní soustava povolání (NSP)

NSP nabízí 2 různé katalogy – katalog povolání a katalog kompetencí. Veškeré informace jsou dostupné z <https://www.nsp.cz>.

Katalog povolání obsahuje 2 231 popsaných povolání a jejich specializací. Povolání jsou rozdělena do kategorií dle jednotlivých oborů pro jednodušší hledání. Po vybrání užšího okruhu zaměření je možné povolání filtrovat dle kvalifikační úrovně od požadavku základního vzdělávání po vysokoškolské vzdělání.

Dle zadaných požadavků a filtrů už je možné vybrat konkrétní povolání. Každé povolání je velmi podrobně popsáno. Je zde popsána obecná charakteristika, pracovní náplň včetně příkladů činností, dále požadovaná kvalifikace a kompetence k výkonu daného povolání, zátěže a rizika výkonu povolání, zdravotní způsobilost k výkonu povolání, průměrné mzdy a aktuálně volná místa.

Zdravotní způsobilost NSP dělí na onemocnění na ta, která výkon povolání omezují a onemocnění, která výkon povolání vylučují. Vždy se však jedná o orientační posouzení, výkon povolání je závislý na aktuálním zdravotním stavu, kterou určuje poskytovatel pracovnělékařských služeb.

Katalog kompetencí aneb Centrální databáze kompetencí (CDK) je systém obsahující více než 27 000 kompetencí, díky kterým jsou v NSP popisovány požadavky na pracovníka. NSP i Národní soustava kvalifikací využívá těchto kompetencí k definování kvalifikačních požadavků.

CDK rozděluje kompetence na odborné znalosti a dovednosti, obecné dovednosti, měkké kompetence a digitální kompetence.

Národní soustava kvalifikací (NSK)

Jedná se o informační portál o soustavě celostátně uznávaných profesních kvalifikací v ČR, který je neustále aktualizován formou přidávání nových oborů a naopak i odebráním již neaktuálních oborů. Veškeré informace jsou čerpány z <https://www.narodnikvalifikace.cz>.

Vyhledávání funguje na základě třech ukazatelů – profesní kvalifikace, obory vzdělání a úplné profesní kvalifikace. Každou kategorii lze filtrovat na základě vybraného oboru a kvalifikační úrovně, která představuje odpovídající vzdělání dané kvalifikaci.

Každá kvalifikace disponuje unikátním kvalifikačním a hodnotícím standardem.

- Kvalifikační standard určuje, jaké musí mít uchazeč dovednosti a znalosti k získání požadované kvalifikace
- Hodnotící standard stanovuje, jakým způsobem se tyto dovednosti a znalosti ověřují

Po splnění těchto podmínek uchazeč získá osvědčení o profesní kvalifikaci.

Informační systém Infoabsolvent (ISA+)

ISA+ shromažďuje veškeré školy a obory vzdělávání a informace k přechodu na trh práce i do dalšího vzdělávání. ISA+ nezapomnělo ani na žáky se zdravotním postižením a se studijními problémy, pro které je vyhrazená sekce při výběru oboru i uplatnění na trhu práce. Informace jsou čerpány z <https://www.infoabsolvent.cz>.

Webový portál Infoabsolvent je rozdělen do 4 sekcí – Kam na školu, Absolventi škol a trh práce, Bez bariér a Jak na to.

Kam na školu – sekce je zaměřená na obory, školy a profese. Vybrat si studijní obor je možné dle několika kritérií – podle oboru, podle školy, podle povolání a mezi ty zajímavější a netypické patří výběr podle videa, podle obrázků a podle činností a pracovišť.

V rámci této sekce je možné vyplnit Profitest, který je vhodný při úvahách o správném směru vzdělávací dráhy. Test však není směrodatný, výsledek je pouze orientační.

Absolventi škol a trh práce – sekce se zabývá absolventy a jejich následnému uplatnění na trhu práce. Lze zde najít nespočet článků a výzkumů ohledně volby oboru, využití vzdělání, požadavků zaměstnavatelů, nezaměstnanosti a zaměstnanosti.

V podkapitole požadavky zaměstnavatelů jsou vypsány kompetence, které zaměstnavatelé očekávají v jednotlivých oborech, např. v průmyslu a stavebnictví, službách, financích atd.

Nezaměstnanost je demonstrována výzkumy zaměřujícími se na jednotlivé kategorie vzdělávacích oborů a následné míry nezaměstnanosti jejich absolventů.

Pro absolventy jsou přichystány i publikace na nejrozličnější témata, se kterými se budou setkávat či je prožívat. Např. téma potřeby trhu práce a uplatnění absolventů škol, přechod absolventů ze škol na trh práce a do terciárního vzdělávání atd.

Bez bariér až na trh práce – oblast je zaměřená na osoby se zdravotním postižením. Zabývá se volbou školy pro žáky se ZP i absolventy, kteří hledají uplatnění na trhu práce. Dále se zabývá žáky se sociálním znevýhodněním a především jejich podporou, na což navazuje další podkapitola, která je zaměřená na předčasný odchod ze vzdělávání.

Celá podkapitola je opět doprovázena statistikami žáků se ZP. Zajímavá je např. statistika dle formy integrace, kde jsou znázorněny jednotlivé druhy postižení a skutečná forma integrace.

Jak na to – v poslední sekci se nachází nespočet článků rozdělených dle stupně vzdělávání. články jsou informativního charakteru a poskytují rady a tipy pro různé životní situace spojené se vzděláváním a hledáním práce.

Pracovní tržiště

Pracovní tržiště je projektem Nadačního fondu pro podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Platforma je vytvořená na základě skutečných zkušeností osob se zdravotním postižením. Pomáhá jak uchazečům o práci se zdravotním postižením, tak zaměstnavatelům pro vytvoření vhodných pracovních podmínek pro zaměstnance se zdravotním postižením. Pracovní tržiště poskytuje i poradenství cílené opět jak na uchazeče, tak na zaměstnavatele (dostupné z <https://www.pracovnitrziste.cz>).

Primárně je platforma určena pro vyhledávání aktuálně volných pozic. Vyhledávání inzerátu se provádí na základě vybraného oboru a místa výkonu práce. Mohou se zde však prezentovat i zaměstnavatelé, kteří poskytují pracovní místa osobám se zdravotním postižením (dostupné z <https://www.pracovnitrziste.cz>).

Tento portál je jediný, který představuje pracovní komunitu osob se zdravotním postižením v České republice a kde se setkávají zaměstnanec a zaměstnavatel v rámci získávání pracovní pozice (dostupné z <https://www.pracovnitrziste.cz>).

2.2. Mezinárodní organizace podporující rozvoj kariérového poradenství a vzdělávání

Propojení mezi organizacemi jako je International Association for Educational and Vocational Guidance (dále IAEVG), The international Center for Career Development and Public Policy (dále ICCDPP), Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, Světová banka, Evropská komise a dalšími je pro oblast vzdělávání, odborné přípravy, zaměstnanosti, sociálního začleňování a služeb kariérového poradenství nutné a velmi přínosné pro mnoho zemí po celém světě (dostupné z <https://www.iccdpp.org/about/>).

The international Center for Career Development and Public Policy (ICCDPP)

ICCDPP bylo založeno v roce 2004. Cílem centra je podpora sdílení mezinárodních politik a vzdělávání, které jsou pak nápomocné tvůrcům politik, výzkumníkům a odborníkům na rozvoj kariérového poradenství (dostupné z <https://www.iccdpp.org/about/>).

Hlavní činnosti Centra (dostupné z <https://www.iccdpp.org/about/>):

- Poskytovat informace a rady o tom, jak rozvíjet a zlepšovat národní a regionální politiky a systémy služeb kariérového rozvoje v oblasti vzdělávání, odborné přípravy, zaměstnanosti a sociálního začleňování
- Rozvoj mezinárodních znalostí o politikách a systémech pro celoživotní kariérní rozvoj včetně poskytnutí těchto informací na mezinárodní úrovni
- Vytvořit spolupráci a partnerství mezi tvůrci těchto politik, výzkumníky a odbornými zdroji
- Podporovat mezinárodní konference na téma profesního rozvoje a veřejné politiky

International Association for Educational and Vocational Guidance (IAEVG)

Mezinárodní asociace výchovného a profesního poradenství (IAEVG) působí již od roku 1951, sdružuje prestižní univerzity a neziskové organizace, které se zabývají tématem kariérového poradenství a rozvojem přenositelných kompetencí (dostupné

z <https://www.ivp.czu.cz/cs/r-7183-aktuality/clenstvi-ivp-v-mezinarodni-asociaci-pro-vzdelavani-a-odborne.html>).

Cíle IAEVG (dostupné z <https://iaevg.com/About>):

- Propagování etického, sociálně spravedlivého a kvalifikovaného profesního poradenství prostřednictvím poskytnutí rámce popisujícího kompetence očekávané od kariérových, vzdělávacích a profesních poradců a definováním pokynů pro etickou praxi
- Osvěta kariérového, vzdělávacího a profesního poradenství – rozvoj strategické spolupráce se členy IAEVG a příslušnými národními a mezinárodními stranami
- Komunikace se členy a zúčastněnými stranami formou konferencí, zpravodaje, dokumentů, webových stránek a e-mailů

European Lifelong Guidance Policy Network (ELGPN)

ELGPN byla založena v roce 2007. Spolupracuje s členskými státy Evropské unie a Evropské komisi při rozvoji v oblasti celoživotního poradenství a zaměstnanosti. ELGPN také podporuje programy Erasmus+ (dostupné z <http://www.elgpn.eu/about-us>).

The Euroguidance Network (EG)

EG je síť národních zdrojů a informačních center pro poradenství. Jedná se o spolupráci center v evropských zemích, které propojují systémy kariérového poradenství v Evropě. Cílovou skupinou Euroguidance jsou poradci a tvůrci politik ze sektoru vzdělávání i zaměstnanosti v členských státech EU a v zemích Evropského hospodářského prostoru (dostupné z <https://www.euroguidance.eu/about-us>).

Hlavním cílem je sdílení zkušeností v oblasti zavádění a realizace poradenství v evropských zemích.

Všechna centra Euroguidance mají za cíl:

- Podporovat rozvoj celoživotního poradenství na evropské úrovni
- Podporovat rozvoj kompetencí poradců a zvyšovat jejich povědomí o hodnotě mezinárodní mobility
- Poskytovat informace o poradenství a komunikovat na evropské úrovni (dostupné z <https://www.euroguidance.eu/about-us>).

V České republice působí Centrum Euroguidance při Domu zahraniční spolupráce. Centrum provádí informační a vzdělávací aktivity pro poradce u nás i ve světě. Aktivity jsou určené především pro poradce v oblasti kariérového poradenství (dostupné z <https://www.euroguidance.eu/czech-republic>).

2.3. Implementace krajského akčního plánu

Cílem implementace krajského akčního plánu (IKAP) je zkvalitnění řízení škol a zvýšení kvality vzdělávání v rámci krajského plnění zastřešujících aktivit. Jedná se především o podporu pedagogických pracovníků, zvýšení kvality všeobecné a odborné složky odborného vzdělávání, zvýšení zájmu dětí o technické obory a také podpora žáků a studentů ohrožených školním neúspěchem formou vytvoření podpůrných a motivačních sítí (dostupné z <https://opvvv.msmt.cz/vyzva/vyzva-c-02-19-078-implementace-krajskych-akcnich-planu-ii.htm>).

IKAP je pod záštitou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Pro tento program může požádat o dotaci každý kraj České republiky. Každý kraj má pevně stanovenou částku, kterou lze vyčerpat v rámci IKAP, tato suma je vypočítána na základě celkového počtu žáků a studentů v kraji (MŠMT, 2021).

Struktura projektu IKAP je dána aktivitami, které se dělí na povinné, povinně volitelné a volitelné (MŠMT, 2021).

Povinné aktivity:

1. **Řízení projektu** neboli Management projektu či projektové řízení.
2. **Implementace plánovaných aktivit k naplnění klíčových témat krajských akčních plánů** – mezi klíčová témata patří:
 - Podpora kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě
 - Podpora polytechnického vzdělání (přírodovědné, technické a environmentální vzdělávání)
 - Digitální kompetence
 - Podpora odborného vzdělávání včetně spolupráce škol se zaměstnavateli
 - Rozvoj kariérového poradenství
 - Podpora rozvoje gramotností s důrazem na čtenářskou a matematickou gramotnost
 - Rozvoj škol jako center celoživotního vzdělávání

Povinně volitelné aktivity:

3. **Prevence předčasných odchodů ze vzdělání** – tyto aktivity jsou zaměřené především na žáky sociálně znevýhodněné a kulturně odlišné, žáky s potřebou podpůrných opatření a žáky z nepodnětného rodinného prostředí. Oblast se taktéž zaměřuje na zvýšení účasti dětí na předškolním vzdělávání v co nejtějším věku.
4. **Podpora rovných příležitostí ve vzdělávání** – oblast je určena zejména školám, které vzdělávají vyšší počet žáků se SVP. Aktivity vedou ke zvýšení vlivu škol na vzdělávací výsledky žáků, cílem je snížit počet žáků se SVP.

Volitelné aktivity:

5. **Implementace plánovaných aktivit k naplnění nepovinných témat krajských akčních plánů** – mezi nabízená témata patří rozvoj výuky cizích jazyků a jiná témata, která si určí škola individuálně.
6. **Zvýšení kvality vzdělávání ve středních školách připravujících k výkonu regulované profese pedagogického pracovníka** – cílovou skupinou jsou střední pedagogické školy, důraz je kladen na propojení kvalitní teoretické a praktické výuky.
7. **Podpora škol a školských poradenských zařízení** – aktivity jsou zaměřené především na střední školy (SŠ) a vyšší odborné školy (VOŠ) a dělí se na několik podkategorií:
 - Zahraniční mobility pedagogických pracovníků škol a školských poradenských zařízení
 - Zapojení odborníka z praxe do výuky na SŠ/VOŠ
 - Tandemová výuka na SŠ/VOŠ
 - Doučování žáků SŠ ohrožených školním neúspěchem
 - Stáže pedagogů SŠ/VOŠ u zaměstnavatelů
 - Personální podpora – koordinátor spolupráce školy a zaměstnavatele
 - Personální podpora – školní kariérový poradce

Na základě této struktury může projekt každý kraj uchopit podle svých představ, a tak IKAP každého kraje je různý. Vzhledem k zaměření této diplomové práce na kariérové poradenství se následující text bude orientovat na realizaci aktivit právě kariérového poradenství v Pardubickém, Olomouckém a Moravskoslezském kraji.

Pardubický kraj

Kariérové poradenství je určeno žákům základních a středních škol i s jejich zákonnými zástupci, případně i formou skupinového poradenství (dostupné z <https://www.ccvpardubice.cz/karierove-poradenstvi>).

Mezi formy poskytovaných poradenských služeb v oblasti kariérového poradenství v Pardubickém kraji patří (dostupné z <https://www.ccvpardubice.cz/karierove-poradenstvi>):

- Zjišťování studijních předpokladů ve vztahu k volbě povolání – jedná se o individuální poradenství, při kterém se využívají diagnostické materiály pro zjištění studijních schopností. Následuje rozhovor s konzultací výsledků a možností výběru kariérní cesty.
- Objevení možností svého uplatnění – jedná se o určení další vzdělávací dráhy dle individuálních zájmů, dovedností a schopností prováděné interaktivní formou např. prací se sadami karet určených pro psychoterapii.
- Setkání s poradcem – neformální rozhovor kariérového poradce s klientem.
- Workshopy zaměřené na kariérové poradenství – workshopy jsou na 2 různá témata: *Moje Jáchta na moři kariéry* a *Proměny kariéry*. První z témat se zaměřuje na sebepoznání, kde žáci zjistí své silné stránky a životní hodnoty. Téma *Proměny kariéry* je orientováno na měnící se trh práce 21. století a pohled na možnosti jejich kariérní cesty.

Olomoucký kraj

V rámci IKAP kariérového poradenství v Olomouckém kraji se zřídilo Krajské centrum kariérového poradenství v odborném vzdělávání. Centrum úzce spolupracuje s PPP a SPC Olomouc (dostupné z <https://apa.upol.cz/karierove-poradenstvi>).

Centrum poskytuje vzdělávání a podporu kariérovým poradcům, spolupracuje s firmami a s úřady práce, dále spolupracuje i s Centrem prevence předčasných odchodů ze vzdělávání a s Krajským centrem kariérového poradenství a napomáhá ke spolupráci školy a PPP v náročnějších situacích (dostupné z <https://apa.upol.cz/karierove-poradenstvi>).

Cílem Krajského centra kariérového poradenství v odborném vzdělávání je zabezpečit, aby si studenti vybírali vhodné obory, úspěšně je ukončovali a nalézali v nich uplatnění na trhu práce (dostupné z <https://apa.upol.cz/karierove-poradenstvi>).

Moravskoslezský kraj

Moravskoslezský kraj rozdělil aktivitu Rozvoj kariérového poradenství na 3 dílčí cíle (Odbor školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, 2019):

- Podpora rozvoje služeb školního kariérového poradenství – tento cíl spočívá v zavedení pozice kariérového poradce ve školách, vytvoření koncepce kariérového poradenství ve škole, dále spočívá v realizaci činností směřujících k prevenci předčasných odchodů žáků ze vzdělávání a zapojení externích služeb kariérového poradenství. Jeden z těchto úkolů musí v rámci projektu IKAP splnit 40 % zapojených středních škol.
- Nastavení modelu dlouhodobé spolupráce napříč stupni vzdělání – alespoň 10 % středních škol musí zrealizovat aktivity zaměřené na propojování vzdělávání s pracovním uplatněním, které zahrnují i praktické zkušenosti se zapojením zaměstnavatelů a trhu práce.
- Zvýšení povědomí o technických oborech praktickou formou – mezi aktivity pro splnění tohoto cíle patří spolupráce s informačně-poradenským střediskem úřadu práce při zvyšování povědomí o oborech technického zaměření, zapojení zaměstnavatelů do náborových aktivit škol a zajištění dlouhodobé spolupráce s výchovným poradcem nebo kariérovým poradcem s personalisty podniků. Opět jednu z činností musí splnit 40 % středních škol.

3. Pracovní uplatnění osob se zdravotním postižením

Podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů (dále zákon o zaměstnanosti), je osobě se zdravotním postižením poskytována zvýšená ochrana na trhu práce. Osobami se zdravotním postižením se rozumí osoby, které jsou orgánem sociálního zabezpečení uznány:

- Invalidními ve třetím stupni
- Invalidními v prvním nebo druhém stupni
- Zdravotně znevýhodněnými

„Osobou zdravotně znevýhodněnou je fyzická osoba, která má zachovanou schopnost vykonávat soustavné zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, ale její schopnosti být nebo zůstat pracovním začleněna, vykonávat dosavadní povolání nebo využít dosavadní kvalifikaci nebo kvalifikaci získat jsou podstatně omezeny z důvodu jejího dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu“ (citováno ze zákona o zaměstnanosti).

Nejvíce zažitým pojmem v oblasti zaměstnávání osob se zdravotním postižením jsou „chráněné dílny“. Tento pojem se však v roce 2012 zrušil novelizací zákona o zaměstnanosti. Náhradou mu byl pojem „chráněné pracovní místo“. Pro zřízení (a především uznání příspěvku) tohoto místa bylo podmínkou zaměstnávat nejméně 50 % osob se zdravotním postižením z celkového počtu zaměstnanců. Tento pojem se v roce 2018 taktéž zrušil. Aktuální znění zákona o zaměstnanosti pojem rozdělil a pracuje s dvěma novými termíny:

- Chráněný trh práce
- Volný trh práce

Pojmy se od sebe rozlišují stanovením podmínek vytvoření takového místa a podmínek pro uplatnění příspěvku na ně. Chráněný trh práce je zaměstnání, kde je nejméně 50 % osob se zdravotním postižením, tato podmínka však neplatí pro zaměstnavatele na volném trhu práce. Příspěvek je pro ně dostupný po zřízení libovolného počtu pracovních míst pro osoby se zdravotním postižením, příspěvek je v jiné podobě, než tomu je u chráněného trhu práce. (dostupné ze zákona o zaměstnanosti)

Podle Krejčířové a Kozákové (2013) má pro osoby se zdravotním postižením uplatnění na pracovním trhu nejen význam ekonomický, ale co je pro tyto osoby mnohonásobně přínosnější, je možnost společenského zařazení a uplatnění.

Procházková (2009) uvádí, že práce má stejně vysoký význam jak pro osoby s postižením, tak bez postižení, jelikož je předpokladem jejich úplnou integraci do společnosti a zvyšuje míru sebeurčení, uznání a kvalitu života. Dále uvádí šetření Klicepra a Innerhofera (in Procházková, 2009), který se zaměřuje na psychický význam práce. Podle nich znamená práce zajištění existence, určitou míru nezávislosti, rozšíření duševního horizontu, strukturovaný všední den, účast na společenském životě, rozvoj a vývoj k větší odpovědnosti.

Klusoňová (2011) však upozorňuje, že práce může mít jak pozitivní, tak negativní dopady. Pozitivní stránky pracovního uplatnění je práce přiměřena možnostem, schopnostem a dovednostem člověka, na jejichž základě získá člověk pocit štěstí a uznání okolí. Opakem jsou negativní důsledky, které přicházejí, pokud práce není přiměřená možnostem, schopnostem a dovednostem člověka. Z nich vznikající stres, přetěžování organismu, negativní motivace mohou vést až ke zdravotnímu postižení.

Autoři odborné literatury se shodují na primárně kladném pojetí pracovního uplatnění osoby jak s postižením, tak bez postižení.

3.1. Koordinovaná rehabilitace

Hlavním úkolem koordinované rehabilitace je co nejvíce zmírňovat přímé i nepřímé důsledky dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, tj. včas zařadit praktickou podporu včetně poradenství (Švestková in Vacková a kol., 2020).

„Koordinovaná rehabilitace je proces, jehož cílem je umožnit osobám s disabilitou dosáhnout nebo udržet si optimální fyzickou, smyslovou, intelektovou, psychickou a sociální úroveň funkcí a poskytnout jim prostředky a podporu pro dosažení vyšší nezávislosti.“ (Švestková in Vacková a kol., 2020).

Votava, 2003 (in Neubauerová, Javorská, Neubauer, 2012) pracuje s pojmem ucelená rehabilitace. *„O ucelené rehabilitaci mluvíme, pokud důsledky nemoci či postižení nemohou být řešeny pouze zdravotnickými prostředky a stav je trvalý či dlouhodobý, pokud nemoc či postižení není možné léčbou plně odstranit.“* (Votava, 2003 in Neubauerová, Javorská, Neubauer, 2012)

Švestková (in Vacková a kol., 2020) vymezuje oblasti, ve kterých rehabilitace probíhá:

- Rehabilitace ve zdravotnictví
- Pracovní rehabilitace
- Sociální rehabilitace
- Vzdělávací rehabilitace

V kontextu tématu této diplomové práce se následující text bude zabývat pouze pracovní a sociální rehabilitací.

Pracovní rehabilitace

Každá osoba se zdravotním postižením má nárok na pracovní rehabilitaci, kterou zajišťuje krajská pobočka úřadu práce dle místa trvalého bydliště dané osoby. Pracovní rehabilitací se rozumí činnost, která je zaměřená na získání a udržení vhodného zaměstnání osoby se zdravotním postižením. V rámci pracovní rehabilitace je zajištěná především poradenská činnost orientovaná na volbu povolání, volbu zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, teoretickou a praktickou přípravu pro zaměstnání, dále zprostředkování, udržení a změnu zaměstnání či povolání a vytváření vhodných podmínek pro výkon povolání (citováno ze zákona o zaměstnanosti).

Teoretická a praktická příprava pro zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost obsahuje přípravu na budoucí povolání, přípravu k práci a specializované rekvalifikační kurzy. Příprava trvá nejdéle 24 měsíců a slouží k zapracování osoby na vhodné pracovní místo a získání znalostí, dovedností a návyků potřebných k výkonu zvoleného zaměstnání (citováno ze zákona o zaměstnanosti).

Rychtařík, Sokolovský a kol. (2016) uvádějí možné příčiny nefunkční pracovní rehabilitace:

- Dlouhá průměrná doba od ukončení hlavní léčby, případně identifikace postižení k prvním krokům integrace – od osobní orientace po sociální zázemí a změnu profese.
- Nedostatečná motivace z důvodu invalidního důchodu, který často převyšuje očekávanou odměnu za vykonanou práci
- Obtížné získávání ergodiagnostiky dané osoby pro poskytovatele sociální služby, vzdělavatele nebo zprostředkovatele
- Rehabilitace je organizována diverzifikovaně v rámci jednotlivých resortů

Mezi klíčové podmínky úspěšné pracovní rehabilitace patří správné zhodnocení možných směrů profesního a pracovního rozvoje, což představuje diagnostiku nejen zdravotního charakteru, dále spolupráce zaměstnavatele při doporučení pozice nebo programu pracovní rehabilitace a jako poslední je neméně důležitá dostupná praktická pomoc zaměstnavateli (Rychtařík, Sokolovský a kol., 2016).

Sociální rehabilitace

Termín sociální rehabilitace je definován v zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláškou č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

Pojem sociální rehabilitace zahrnuje komplex specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob. Toho daná osoba dosáhne rozvojem specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných činností alternativním způsobem využívajících zachovaných schopností, potenciálů a kompetencí. Sociální rehabilitace může být poskytována ambulantně, terénně nebo formou pobytových služeb. (dostupné ze zákona o sociálních službách).

Sociální rehabilitace je úzce spjata s pojmem sociálně-terapeutické dílny. Jedná se o ambulantní službu, která je určena osobám se sníženou soběstačností z důvodu zdravotního postižení. Sociálně-terapeutické dílny podporují dlouhodobé a pravidelné zdokonalování pracovních návyků a dovedností. Je určena osobám, které nenašli pracovní uplatnění na chráněném ani volném pracovním trhu (dostupné ze zákona o sociálních službách).

Sociální rehabilitace je předstupeň poskytování služeb sociálně-terapeutické dílny. Jakmile je osoba více samostatná a soběstačná v běžném životě, může přejít do dalšího „stupně“ sociální integrace formou zdokonalování pracovních návyků a dovedností. To již zajišťují služby sociálně-terapeutické dílny (dostupné z <https://www.mpsv.cz/socialni-rehabilitace-70-a-socialne-terapeuticke-dilny-67->).

3.2. Tranzitní program

Tranzitní program vnímá Krejčířová, Kozáková (2013) jako podporu a pomoc jakémukoliv člověku při přechodu z jednoho životního období do dalšího. Účelem tranzitního programu je postupně vyřazovat problémy spojené s přechodem z jednoho prostředí do druhého, případně z jedné životní etapy do druhé. Krejčířová, Kozáková

taktéž zmiňuje, že při změně zlomových životních situací může mít problémy každý člověk, avšak člověk bez postižení má většinou kompetence, které mu umožní situaci překonat. Tranzitní program je zaměřený na budoucí dobu, na plánování práce, bydlení, trávení volného času atd.

Kantor a kol. (2013) definuje tranzitní program jako přípravu a podporu mladých lidí se zdravotním postižením, které se uskutečňují při přechodu ze školy do dalšího života a zabývají se především těmito oblastmi:

- Další studium
- Zaměstnání
- Aktivity pro volný čas
- Soběstačnost a samostatnost v běžných denních činnostech
- Bydlení
- Zajištění potřebných sociálních služeb
- Mezilidské vztahy a osobní rozvoj

Ve spojení se zaměstnáním se tranzitní program zabývá zejména podporou přechodu ze školy do zaměstnání u lidí, u kterých je předpoklad znevýhodnění na trhu práce, tj. především u studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (Krejčířová, Kozáková, 2013).

Cíle tranzitního programu shrnuly Krejčířová a Kozáková (2013):

- Umožnit žákům vyzkoušet si práci v běžném prostředí
- Naučit žáky, co znamená proces „chodit do práce“ – povinnost pravidelné docházky, umět se dopravit do zaměstnání, omluvit se v případě nemoci, komunikovat se spolupracovníky, být co nejvíce samostatný, naučit se být zodpovědný atd.
- Snažit se zajistit pracovní místo, na které daná osoba nastoupí po skončení školní docházky
- vést žáky k uvědomění si, že každý má svou budoucnost ve svých vlastních rukou
- vést studenty a absolventy škol získat dovednosti potřebné pro samostatný život
- vést studenty a absolventy škol k co největší míře samostatnosti při zajišťování všech aspektů přechodu do dalšího života

- Zajistit služby potřebné v období přechodu

Tranzitní program může každá organizace pojmout různorodě, Krejčířová a Kozáková (2013) však zobecnily několik fází průběhu tranzitního programu.

Tranzitní program zpravidla začíná **úvodním setkáním učitelů, rodičů a sociálních pracovníků na informační schůzce**. Je zde prostor pro získání informací o možnostech práce žáků na volném trhu práce, o průběhu a realizaci tranzitního programu,

o možnostech vzájemné spolupráce mezi žákem, školou, agenturou pro podporované zaměstnávání a později i zaměstnavatelem. Tato fáze je nezávazná a následně si žák s rodinou promyslí, zda do programu nastoupí.

Další fází je **individuální konzultace pro žáky a jejich rodiče**. Cílem této fáze je upřesnit si nedořešené otázky a konečným výstupem může být i podepsání dohody o spolupráci v tranzitním programu.

Podepsáním smlouvy začíná další fáze, kterou je **individuální a skupinové konzultace zaměřené na výběr a možnosti pracovního uplatnění**. V rámci těchto schůzek sociální pracovník získává veškeré potřebné informace pro navázání budoucího pracovního poměru. Důraz je kladen na individuální zájmy, přání, schopnosti a dovednosti žáků a jejich možností v oblasti profesní orientace.

Následuje praktická fáze, a to **tréninkový skupinový program na cvičných pracovištích**. Žáci v malých skupinách navštěvují cvičná pracoviště, které demonstrují možnosti jednotlivých pracovních aktivit, nároků a různá pracovní prostředí. Zpravidla tato fáze trvá cca 1-2 měsíce.

Poslední fází je **tréninkový program na otevřeném trhu práce**, který navazuje na předešlou praktickou zkušenost žáků. Tréninkový program na volném trhu práce je orientován na získávání, upevnění a rozvoj pracovních a sociálních dovedností. V průběhu programu poskytuje žákovi s postižením oporu na pracovišti pracovní asistent, který pomáhá při zvládnutí zadaných pracovních úkolů, pracovních návyků, s pracovní orientací a komunikací na pracovišti a také pomáhá žákovi s tréninkem cesty do práce.

3.3. Možnosti zaměstnávání osob se zdravotním postižením

Trhlíková (2011) na základě výzkumu shrnula názory a zkušenosti zaměstnavatelů osob se zdravotním postižením:

- Firmy a instituce obecně uváděly kladné zkušenosti se zaměstnáváním osob se zdravotním postižením
- Řada běžných firem má stejné nároky na zaměstnance se zdravotním postižením jako na zaměstnance z běžné populace, jsou ochotni zaměstnance se zdravotním postižením přijmout, jestliže uspějí v běžném výběrovém řízení
- Zaměstnavatelé kladou důraz především na odbornost, výkon a začlenění do kolektivu bez větších problémů a nákladů
- Zaměstnavatelé upřednostňují osobu s tělesným nebo jiným postižením, které je možné kompenzovat a nemá vliv na výkon ani kvalitu práce na úkor osoby, která vyžaduje speciální dohled
- Zaměstnavatelé preferují svého staršího zaměstnance, který má zdravotní problémy nebo se stal invalidním na úkor absolventa se zdravotním postižením

Dále uvádí několik faktorů, které ovlivňují přijímání studentů se zdravotním postižením do zaměstnání.

- Ekonomické a organizační překážky – přesněji se jedná o nedostatek pracovních činností vhodných pro osoby se zdravotním postižením, náklady na úpravu pracoviště, vyšší nároky na individuální pracovní režim, delší dobu zapracování a dále speciální pomůcky, individuální péči a dohled apod.
- Kvalifikace absolventů – na trhu práce chybí absolventi se zdravotním postižením, které mají vyšší vzdělání či vzdělání s vhodným oborem, nízké znalosti a dovednosti a nedostatečnou praxi
- Vztah absolventů se zdravotním postižením k práci a jejich výkonnost – absolventi nemají zájem skutečně pracovat, vykazují nízkou samostatnost, aktivitu a výkonnost, a naopak vysokou nemocnost
- Informovanost o absolventech se zdravotním postižením – zaměstnavatelé nespolupracují se školami, neví, co od absolventů se zdravotním postižením očekávat, kde je vyhledat a dále administrativní překážky

Sokolovský, Rychtář a kol. (2016) ve své studii na téma postavení osob se zdravotním postižením na trhu práce taktéž zmiňuje bariéry ze strany zaměstnavatelů vůči

zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Mimo výše zmíněné, které se se studii shodují, uvádí problémy s bezpečností práce a kontrolami na pracovišti, kde jsou OZP, nižší flexibilitu ke změně, a především stále přetrvávající mylné názory a předsudky na OZP.

Sokolovský, Rychtář a kol. (2016) uvádí i bariéry ze strany zaměstnance. Mezi tyto bariéry patří technické překážky včetně dopravy do zaměstnání, komunikační bariéra včetně psychického či mentálního omezení, motivace, aneb „Proč pracovat, když mohu pobírat invalidní důchod?“. Po dlouhodobé nezaměstnanosti dochází ke ztrátě pracovních návyků, nevyhovující kvalifikace a pracovní zkušenosti, nedostatečná informovanost o trhu práce a nedostatečná účinnost pracovní rehabilitace.

Podle Trhlíkové (2010), která zkoumala v roce 2010 studijní a pracovní záměry žáků se zdravotním postižením, má bez mála 55 % absolventů středních škol chuť jít pracovat, přičemž téměř 29 % chce pokračovat v denním studiu. Zbýlých 16 % chce studovat i pracovat současně nebo mají invalidní důchod (ať už s přivýdělkem či bez něj). Při zhodnocení výsledků výzkumu pouze žáků s tělesným postižením se výsledek obrátí – 51 % žáků chce pokračovat v denním studiu a 25 % žáků chce jít pracovat, zbytek je opět rozdělen do již uvedených kategorií.

Trhlíková pokračuje s výzkumem v oblasti představ absolventů středního vzdělávání o budoucím pracovním uplatnění. 50 % absolventů chce pracovat v běžné firmě nebo na úřadě, další dotázaní si představují uplatnění v podnikání, chráněné dílně, na pracovním místě speciálně zřízené pro osoby se zdravotním postižením, při práci z domova, ve firmě rodičů, případně jinde nebo nechtějí pracovat vůbec. V případě absolventů pouze s tělesným postižením je výsledek téměř totožný.

Další výzkum Trhlíkové v roce 2010 se zaměřil na obavy studentů se zdravotním postižením při vstupu na trh práce. Nejvíce se studenti obávají nemožnosti najít si vhodnou práci, tedy nezaměstnanosti. Téměř na stejné hodnoty se dostává obava z nedostatku zkušeností při vstupu na trh práce. Následují obavy s malými rozdíly – obavy z nedostatečné připravenosti ze školy, předsudků zaměstnavatele a kolegů, z problémů spojených s daným postižením, nízké sebevědomí a z problémů se zvládnutím požadavků v zaměstnání. Vyhodnocení je opět rozděleno i dle jednotlivých druhů postižení, jestliže se zhodnotí pouze osoby se zdravotním

postižením, výsledky jsou stejné, tedy největší obavy mají z nezaměstnanosti a z nedostatku zkušeností.

Výzkumná část

Na teoretickou část plyně navazuje část výzkumná. Výzkum byl realizován kvantitativní formou prostřednictvím dotazníku v rámci projektu „Systemová podpora kariérového poradenství a tranzitních programů žákům se SVP pro ČR“. Cílovou skupinou byly rodiče dětí s narušenou komunikační schopností a dětí s tělesným postižením. Odpovědi jsme celkově získali od 27 rodičů dětí s narušenou komunikační schopností a od 76 rodičů dětí s tělesným postižením.

4. Metodologické aspekty formy diplomové práce

Diplomová práce je zaměřená na kariérové poradenství a profesní orientaci žáků s narušenou komunikační schopností a žáků s tělesným postižením. Cílem výzkumu bylo zjistit postoje a očekávání rodičů těchto žáků v oblasti kariérového poradenství a profesní orientace. Výzkum byl realizován formou kvantitativní metody.

4.1. Výzkumné metody

Chráska, 2016 shrnuje fáze klasického pedagogického výzkumu:

- Stanovení problému
- Formulace hypotézy
- Testování hypotézy
- Vyvození závěrů a jejich prezentace

Výzkum pro tuto diplomovou práci byl realizovaný kvantitativně orientovanou metodou. Kvantitativně orientovaný výzkum v pedagogice Chráska, 2016 definuje jako „*záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.*“

Jako metodu sběru dat jsem zvolila dotazník. Podle Gavory (in Chráska, 2016) je dotazník „*způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědí.*“ Chráska, 2016 definuje dotazník jako „*soustavu předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba odpovídá písemně.*“ Otázky se mohou zaměřovat jak na jevy vnější (např. názory učitelů na zaváděná organizační opatření), tak na jevy vnitřní (postoje, motivy, citové stavy). Chráska, 2007 však podotýká, že dotazník často nezjišťuje to, jací respondenti skutečně jsou, ale pouze to, jak sami sebe vidí, nebo chtějí, aby byli viděni.

Chráska, 2016 uvádí, že i dotazník by měl splňovat základní požadavky pro dobré měření. Těmito vlastnostmi myslí především validitu, reliabilitu a praktičnost. Validita je nutná, aby dotazník zjišťoval skutečně to, co zjišťovat má – to, co je záměrem výzkumu. Reliabilita se stará o schopnost dotazníku zachycovat spolehlivě a přesně zkoumané jevy (Chráska, 2016).

Pro ověření hypotéz jsem zvolila Chí-kvadrát, který je určen pro poměrování nominálních, ordinálních a metrických dat (Svoboda, 2012). Využití postupu

spojeného s chí-kvadrátem směřuje k ověření normálního výskytu četností určitého jevu (Svoboda, 2012).

Dle Chráska, 2007 chí-kvadrát ověřuje, „zda četnosti, které byly získány měřením v pedagogickém realitě, se odlišují od teoretických četností, které odpovídají dané nulové hypotéze“

V rámci chí-kvadrátu aneb Testu dobré shody je nutné stanovit nulové a alternativní hypotézy (Chráska, 2007):

- Nulová hypotéza předpokládá, že mezi sledovanými jevy není vztah
- Alternativní hypotéza předpokládá, že mezi sledovanými jevy naopak vztah vzniká

4.2. Popis zkoumaného vzorku

Vzorkem pro tento výzkum byli rodiče žáků s narušenou komunikační schopností a rodiče žáků s tělesným postižením. Podmínkou pro vyplnění dotazníku bylo, aby děti plnily školní docházku. Dotazník byl vytvořen v rámci projektu „Systémová podpora kariérového poradenství a tranzitních programů žákům se SVP pro ČR“ na pedagogické fakultě ústavu speciálněpedagogických studií Univerzity Palackého v Olomouci. K projektu byla vytvořena řada dotazníků v oblasti kariérového poradenství se žáky se SVP, která byla rozdělena na výchovné poradce ve školách, kde jsou žáci s postiženími, pracovníky SPC a na rodiče. Dotazníky byly distribuovány prostřednictvím SPC pro TP a NKS.

Výzkum je zaměřený na děti s různými druhy postižení – mentální, tělesné, zrakové, sluchové, narušenou komunikační schopnost, poruchy autistického spektra, specifické poruchy učení a chování a kombinované vady. Pro potřeby této diplomové práce jsem však vyhodnocovala pouze odpovědi rodičů dětí s narušenou komunikační schopností a dětí s tělesným postižením.

4.3. Konstrukce dotazníku

V dotazníku kariérového poradenství jsme se rodičů žáků s narušenou komunikační schopností a rodičů žáků s tělesným postižením ptali, kým je kariérové poradenství poskytováno, následně na spokojenost s poskytovanou službou. Další otázky jsou zaměřené na formu poskytnutých informací ve škole nebo ŠPZ týkajících se dalšího studia či budoucího povolání dítěte. Následující otázka je zaměřená na důležitost

konzultací s odborníky ohledně kariérového poradenství, na tuto otázku volně navazuje otázka ohledně důležitosti budoucího pracovního uplatnění na základě výběru střední školy či učiliště. Další otázky zjišťují, jakou měrou dle rodičů ovlivňuje dceru / syna jeho zdravotní znevýhodnění při volbě střední školy nebo učiliště a volbě jeho povolání. V dalších otázkách se rodičů ptáme, zda předpokládají, že se jejich dítě zapojí do pracovního procesu a zda ví, na koho se obrátit s poradenskou podporou ve volbě povolání. Poslední otázka poskytuje prostor pro volné vyjádření v oblasti zkušeností či podnětů ohledně kariérového poradenství.

5. Analýza a interpretace získaných dat

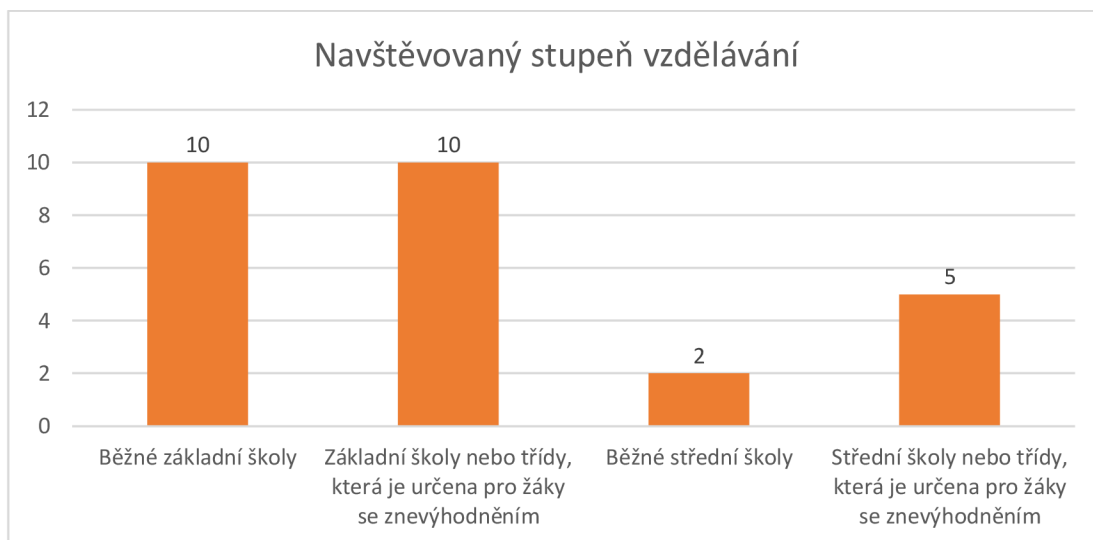
Kapitola je rozdělená na dvě části, a to vyhodnocení dotazníků rodičů žáků s narušenou komunikační schopností a rodičů žáků s tělesným postižením.

5.1. Vyhodnocení dotazníku pro rodiče žáků s narušenou komunikační schopností

Pro dotazník rodičů dětí s narušenou komunikační schopností jsme získali odpovědi celkem 27 respondentů. Vyhodnocení otázek je graficky znázorněno pro lepší srozumitelnost.

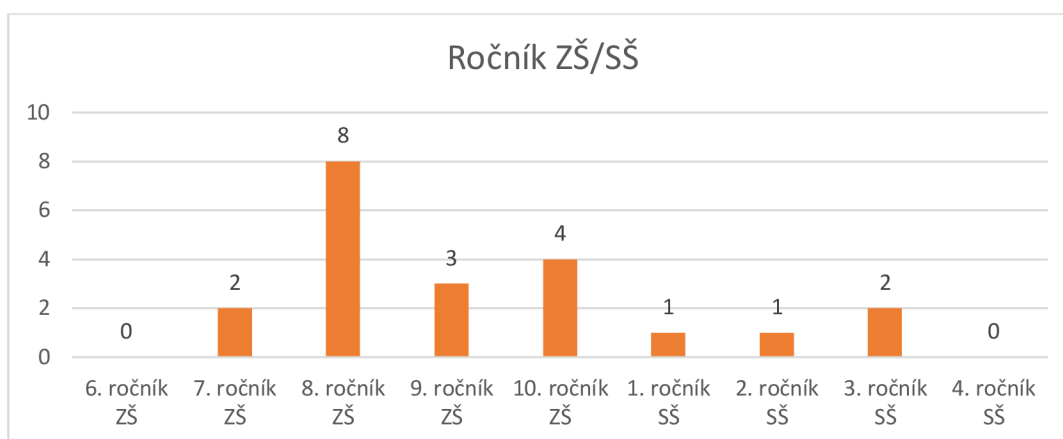
První otázka vyhodnocuje stupeň a třídu aktuálně navštěvované školy. Shodný počet respondentů odpovědělo, že jejich dítě navštěvuje běžnou základní školu a základní školu nebo třídu určenou pro žáky se znevýhodněním, kde pro každou možnost odpovědělo 10 respondentů. 5 respondentů odpovědělo, že jejich dítě aktuálně chodí na střední školu, případně třídu, která je určena pro žáky se znevýhodněním. Nejnižší počet odpovědí bylo pro běžnou střední školu, celkem 2.

Graf 1 - navštěvovaný stupeň vzdělávání, NKS

Pro upřesnění ročníku se již nerozlišovalo, zda se jedná o běžnou školu či o školu nebo třídu určenou pro žáky se znevýhodněním. Po upřesnění navštěvovaného ročníku jsme zjistili, že nejvíce dotazovaných aktuálně navštěvuje 8. ročník základní školy. Následuje odpověď – 10. ročník základní školy. Zbylé odpovědi se rozdělily mezi 7. a 9. ročník základní školy a ročníky střední školy.

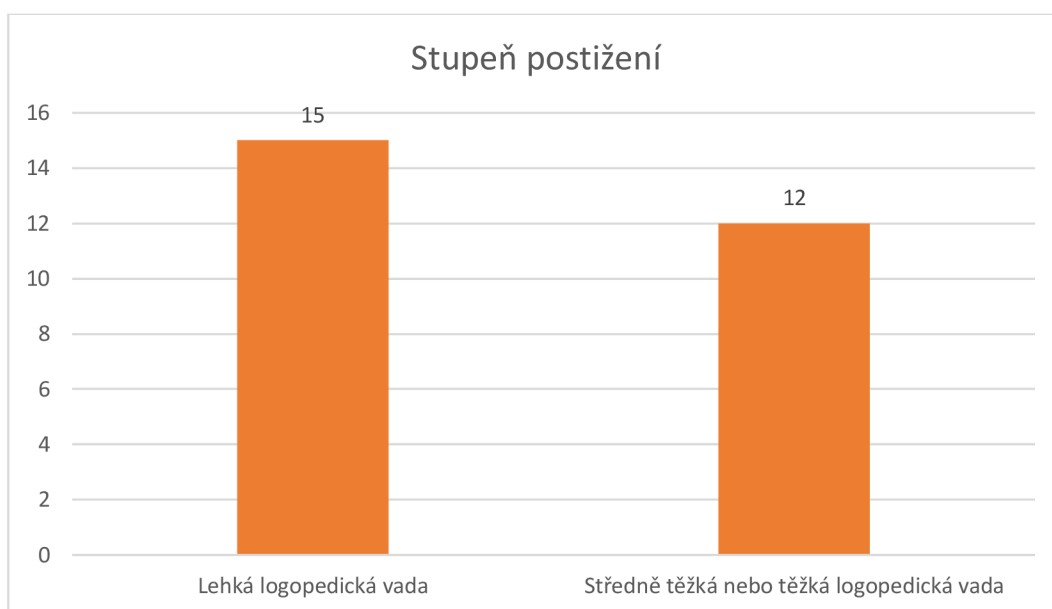
Graf 2 - ročník ZŠ/SŠ, NKS

Druhá otázka v dotazníku konkretizovala dané postižení. Výše jsem již zmiňovala, že dotazník byl určen pro děti s různým postižením, v rámci této diplomové práce však vyhodnocuji pouze narušenou komunikační schopnost a tělesné postižení. Rodiče určovali, zda se jedná o lehkou logopedickou vadu, či středně těžkou nebo těžkou logopedickou vadu.

15 rodičů odpovědělo, že jejich dítě má lehkou logopedickou vadu a 12 středně těžkou, nebo těžkou logopedickou vadu.

Graf 3 - stupeň postižení, NKS

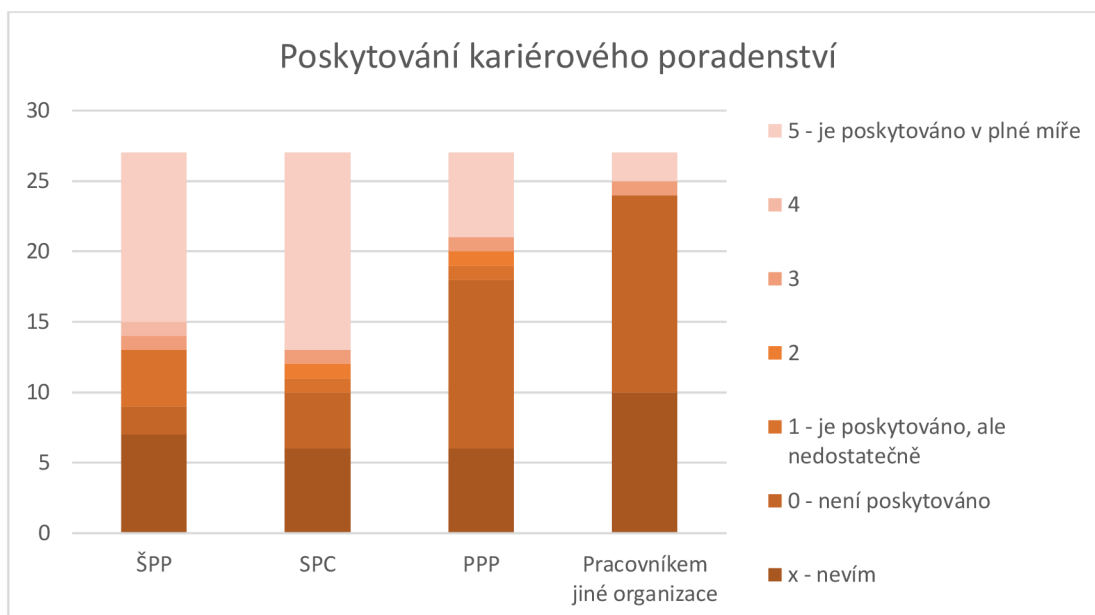
Třetí otázka zjišťovala, kým je poradenství poskytováno a v jaké míře. Otázka je rozdělena na 4 podotázky, kde respondent musí uvést na stupnici 0 – 5 a x (tzn. nevím) míru poskytování poradenství. Nejvíce je kariérové poradenství poskytováno speciálně-pedagogickým centrem, na stupni 5 odpovědělo celkem 14

respondentů, hned vzápětí je však školní poradenské pracoviště. V ŠPP je v plné míře poradenství poskytováno 12 respondentům. Naopak nejhůře je na tom pracovník jiné organizace

a následně pedagogicko-psychologická poradna, kde stupeň 5 uvedlo pouze 6 respondentů.

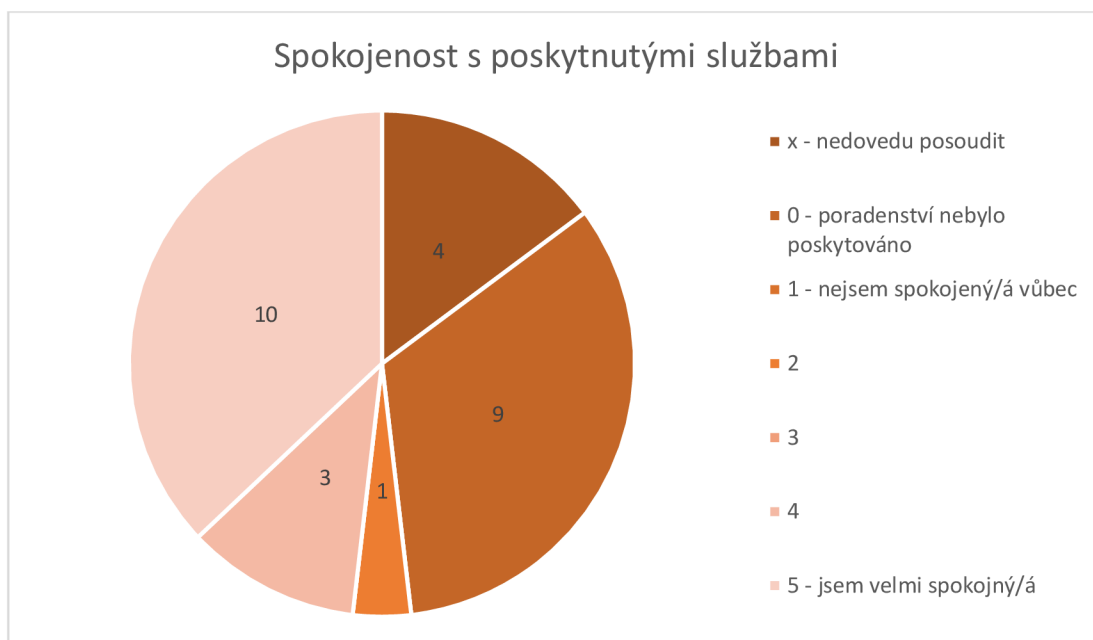
Jestliže by se však tato otázka hodnotila podle stupně 0, tedy kde poradenství není poskytováno vůbec, výsledek by se mírně změnil. Nejlépe by dopadlo ŠPP, kde jsou pouze 2 odpovědi na stupni 0, o 2 odpovědi více získalo SPC. Obdobně je na tom PPP a pracovník jiné organizace, kde se výsledek taktéž liší o 2 odpovědi s tím, že poradenství v PPP je poskytováno více, avšak stále velmi málo. Odpovědí, že poradenství v PPP není poskytováno je celkem 12.

Graf 4 - poskytování kariérového poradenství, NKS

Další otázka navazuje na předcházející, a to ohledně spokojenosti s poskytnutými službami. Odpovědi jsou opět formou stupnice 0 – 5 a x. Většina odpovědí byla na stupnici 5, tedy velmi spokojen. 9 respondentů se zdrželo, jelikož poradenství nebylo poskytováno, a 4 respondenti nedokážou posoudit. Pouze jedna odpověď sdělovala, že respondent není spokojen vůbec.

Graf 5 - spokojenost s poskytnutými službami, NKS

Následující 2 otázky se zaměřují na formu poskytovaných informací prostřednictvím školy a prostřednictvím školského poradenského zařízení. Na výběr bylo z několika možností, vybrat lze i více odpovědí. Nejvíce odpovědí pro získání informací ohledně kariérového poradenství ve škole představoval poskytnutý rozhovor s poradenským pracovníkem na toto téma – celkem 10 respondentů takto odpovědělo. 9 respondentů zvolilo, že obdrželi brožuru o středních školách v daném kraji. 6 respondentů dostalo odkazy na internetu. Celkem 5 odpovědí bylo vyhodnoceno, že žádné informace od školy neobdrželi. Již velmi málo respondentů odpovědělo, že jejich dítě dělalo test, jehož výsledky jim byly představeny.

Obdrželi jsme i několik volných odpovědí:

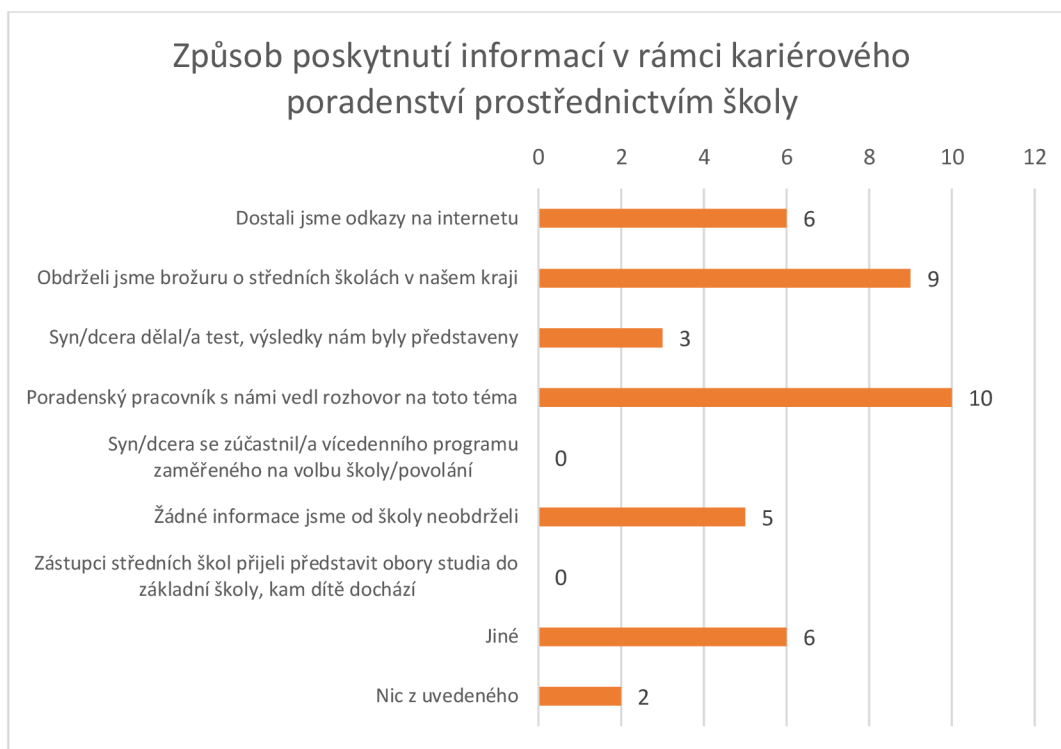
„Na veletrhu středních škol.“

„V rámci pracovní výchovy nám bylo poskytnuto poradenství.“

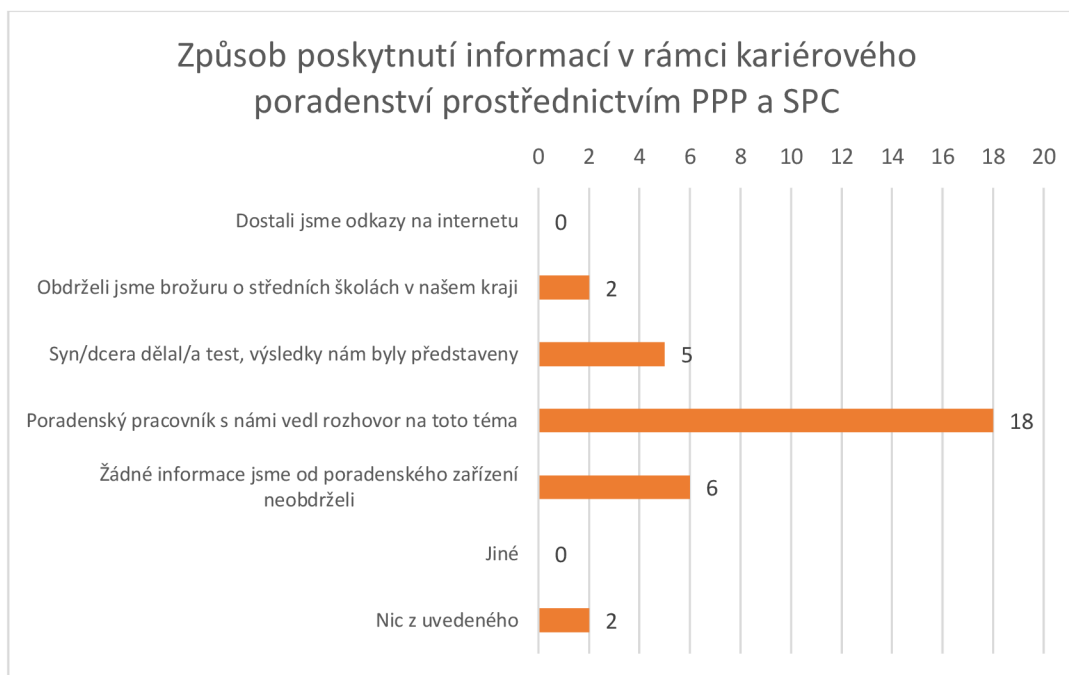
„Osobní návštěva praktické školy.“

Poskytování informací v PPP a SPC se nijak výrazně nemění, rozhovor s poradenským pracovníkem byl zvolen taktéž 10 respondenty. Zbylé odpovědi jsou rozděleny do menších skupin – 6 respondentů nedostalo žádné informace, 5 respondentů uvedlo test, který byl následně vyhodnocen, 2 respondenti obdrželi brožuru o středních školách. Avšak žádný respondent nedostal odkazy na internet, což je o 6 méně než u poskytování informací ve škole.

Graf 6 - způsob poskytnutí informací v rámci kariérového poradenství prostřednictvím školy, NKS

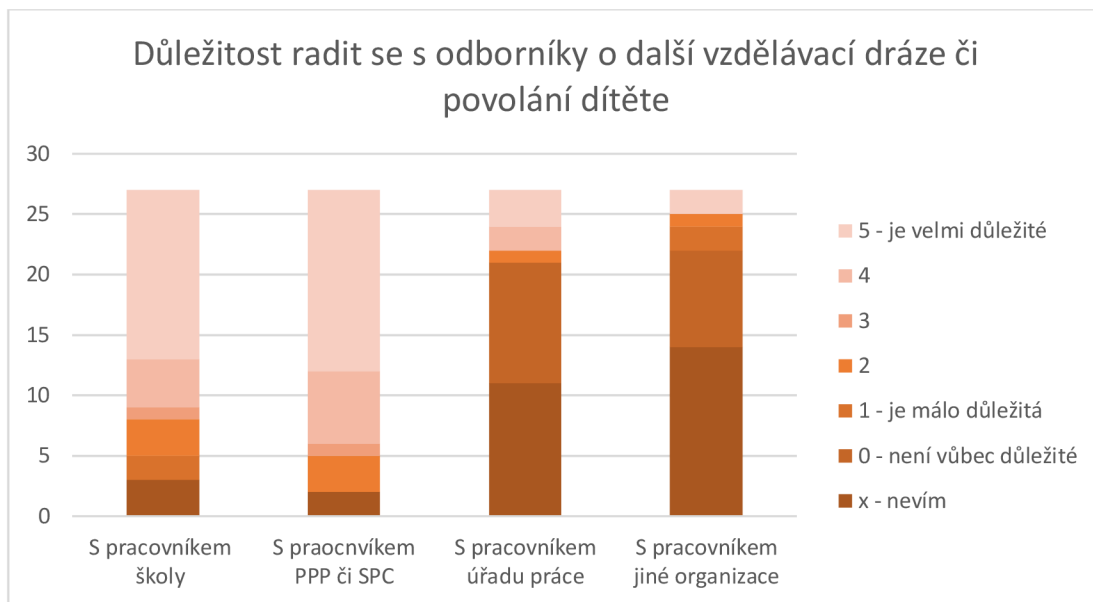
Graf 7 - způsob poskytnutí informací v rámci kariérového poradenství prostřednictvím PPP a SPC, NKS

Otázka č. 7 se zabývá důležitostí konzultací s odborníky o další vzdělávací dráze či povolání dětí. Tato otázka byla rozdělena na čtyři podotázky – zjišťovala důležitost konzultací jednotlivě s pracovníkem školy, s pracovníkem PPP či SPC, s pracovníkem úřadu práce a s pracovníkem jiné organizace. Každou z těchto podotázek bylo nutné ohodnotit na stupnici x, 0 – 5. Dle výsledků jsou pro rodiče dětí s narušenou

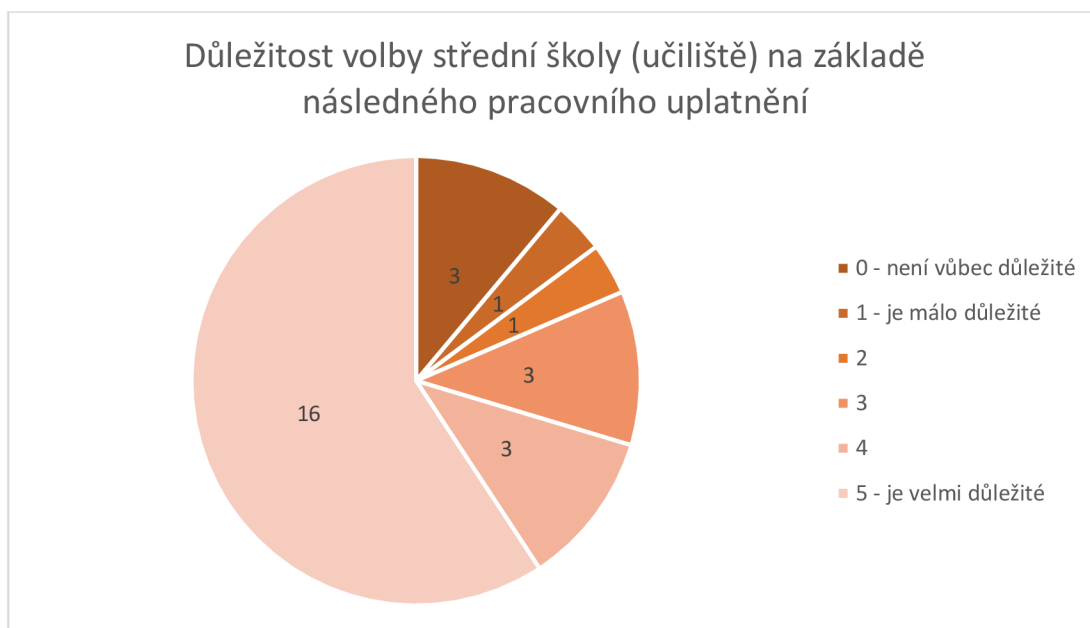
komunikační schopností nejdůležitější konzultace s pracovníkem PPP nebo SPC. S malým rozdílem následuje pracovník školy, který je pro rodiče taktéž stěžejní. S opačným výsledkem se setkáváme u pracovníka úřadu práce a pracovníka jiné organizace, kde potřebu radit se s nimi má pouze velmi málo rodičů.

Graf 8 - důležitost radit se s odborníky o další vzdělávací dráze či povolání dítěte, NKS

Další otázka se zaměřuje na volbu střední školy či učiliště s ohledem na možnosti následného pracovního uplatnění. Otázka se hodnotila na stupnici 0 – 5, kdy 0 znamená, že to pro ně není vůbec důležité a 5 je velmi důležité. Z výsledků je patrné, že celkem 16 respondentům z 27 velmi záleží právě na tomto ukazateli a střední školu či učiliště vybírají právě na základě následného pracovního uplatnění. 3 respondenti odpověděli, že to pro ně rozhodující není vůbec, zbylých 8 se po malých částech rozdělilo mezi tyto dva ukazatele.

Graf 9 - důležitost volby střední školy (učiliště) na základě následného pracovního uplatnění, NKS

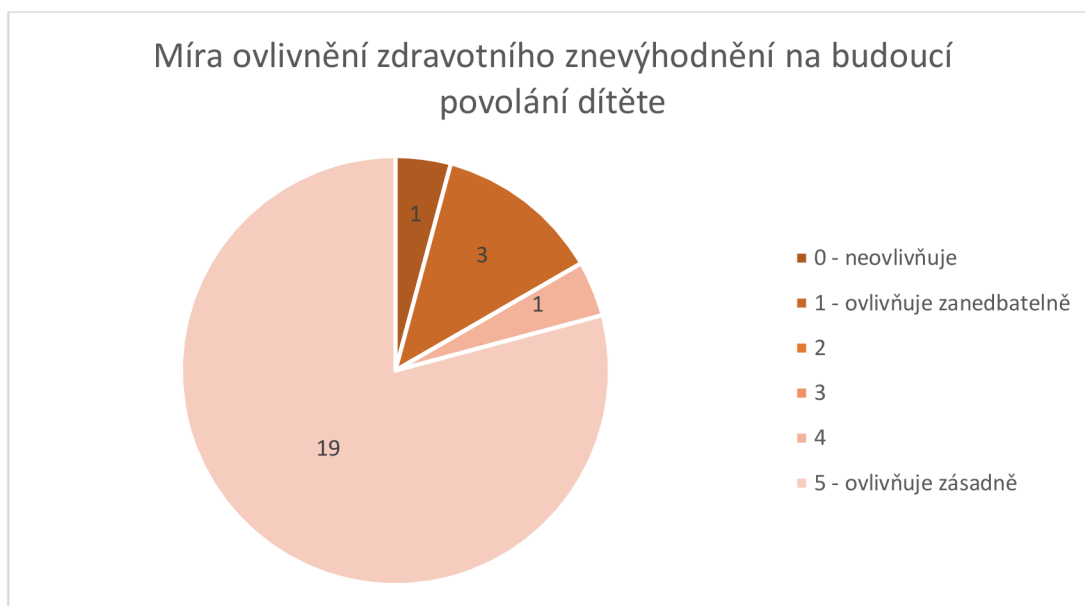

Další 2 otázky jsou podobného charakteru – první otázka se ptá na míru ovlivnění při výběru střední školy nebo učiliště kvůli zdravotnímu znevýhodnění dítěte a druhá z otázek je zaměřená opět na míru ovlivnění, ovšem při výběru budoucího povolání. Znova se odpovídalo formou stupnice 0 – 5, kdy 0 znamená, že neovlivňuje a 5 znamená, že ovlivňuje zásadně. Výsledky těchto dvou otázek dopadly velmi obdobně a jednoznačně. Dle převážné většiny rodičů dětí s narušenou komunikační schopností jejich postižení zásadně ovlivňuje jak volbu střední školy, tak následně budoucí povolání dítěte.

Graf 10 - míra ovlivnění zdravotního znevýhodnění na volbu střední školy, NKS

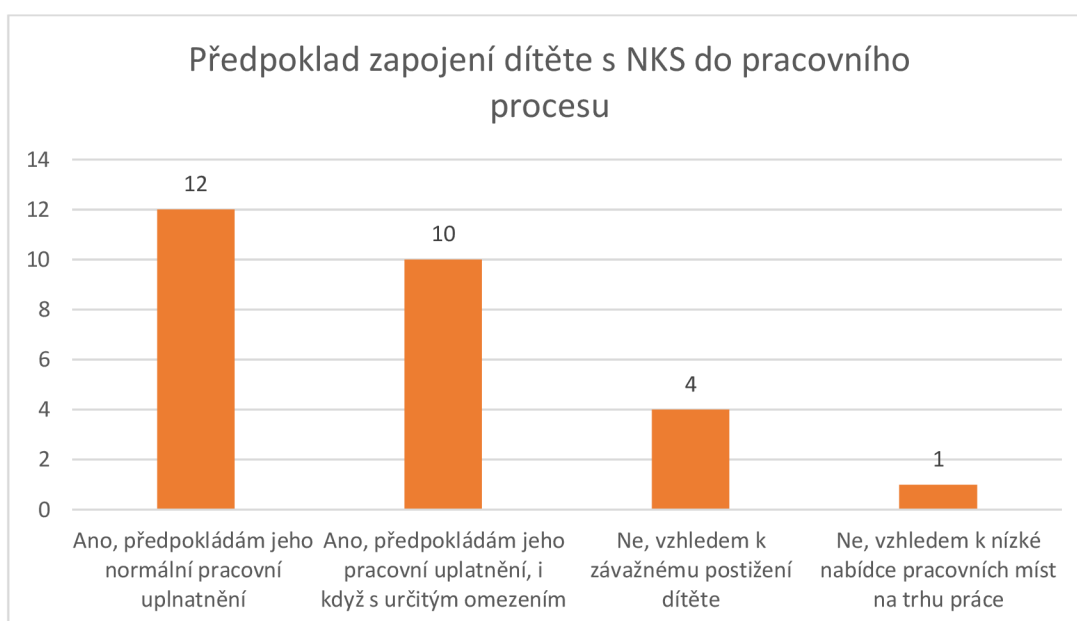

Graf 11 - míra ovlivnění zdravotního znevýhodnění na budoucí povolání dítěte, NKS

Další otázka pro rodiče dětí s narušenou komunikační schopností byla, zda předpokládají, že se jejich dítě v budoucnu zapojí do pracovního procesu. Většina odpověděla, že ano, počítají se zapojením, 12 respondentů předpokládá normální pracovní uplatnění a 10 respondentů předpokládá, že pracovní uplatnění bude s určitým omezením. Vzhledem k závažnému postižení dítěte 4 respondenti odpověděli, že nepředpokládají následné zapojení do pracovního procesu a 1 respondent se zapojením nepočítá kvůli nízké nabídce pracovních míst na trhu práce.

Graf 12 - předpoklad zapojení dítěte s NKS do pracovního procesu, NKS

Předposlední otázka zjišťuje, zda rodiče ví, kdo může poskytovat poradenskou podporu ve volbě povolání jejich dítěte v době jeho dospělosti. Více jak polovina respondentů – 16 z 27 – odpovědělo, že neví, na koho se mohou obrátit. Pouze 11 respondentů ví, kdo poradenskou podporu v dospělosti poskytuje. V případě kladného zodpovězení otázky byl nabídnut prostor pro upřesnění, kde takové poradenství poskytují – celkem 4 odpovědi odkazovaly na úřad práce a 1 odpověď odkazovala na dětského psychiatra.

Graf 13 - povědomí, na koho se obrátit v otázce kariérového poradenství v době dospělosti dítěte, NKS

Poslední otázka dala prostor pro volné vyjádření rodičů k problematice kariérového poradenství. Rozhodně jedním z nejzajímavějších komentářů byl komentář matky dítěte s narušenou komunikační schopností, který výstižně shrnuje téma poradenství a vztah k němu: „*Myslím si, že každý rodič by měl své dítě poslouchat, naslouchat tomu, co by si přálo dělat. Podporu mu udělat návštěvou škol při dnech otevřených dveří, veletrhu SŠ, nebát se zeptat se ve SPC nebo PPP. Využít školního poradce a testování, které nabízí, i když třeba stojí pár korun. A naopak být i kritičtí a nechtít po dítěti studium na gymnáziu nebo náročné SŠ, když má známky k tomu neúměrné. Dospělý si nesmí své sny táhnout přes děti. Podpora a zdravá kritika a sebereflexe je velmi důležitá. A myslet na budoucnost s uplatněním, které je velmi důležité.*“

Těchto pár bodů může nejednoho rodiče uvést správným směrem, který by neměl být vůči dítěti kritický, ale na druhou stranu ani neochranářský. Rodič zná své dítě nejlépe

a je důležité zvolit pro něj takovou cestu, na které se nebude trápit, ale zároveň na ní nebude stát bez dalšího posunu. Zároveň zmiňuje důležitost poradenství, které všechny tyto cesty pro dítě otevře.

Další dva komentáře zmiňují, že se v této problematice teprve začínají orientovat, je to pro ně nové a dosud nepoznané, s dítětem však téma otevírají, což je taktéž velmi důležité i pro správnou motivaci.

„Nás se to ještě letos sice netýká, ale už o tomto výběru s dítětem komunikuji.“

„Zatím se snažím v této oblasti zorientovat sama.“

Jeden rodič odpověděl, že volbu povolání komunikovali v rodině a možnosti vyvážili i poradenstvím z institucí. Výsledek tak byl průnikem těchto dvou faktorů.

„Volbu povolání jsme řešili v rámci rodiny a s pracovníky školy, SPC atd. jsme se pouze radili o tom, jak uspět a jaké jsou popř. alternativy.“

Další komentáře jsou již obecného rázu, některým poradenství pomohlo, některé zklamalo.

„Dcera by chtěla studovat Střední školu s ekonomickým zaměřením v Brně.“

„Syn bude studovat praktickou školu.“

„SPC mě nesmírně zklamalo – místo aby dítě podpořili ve studiu, tak udělali pravý opak.“

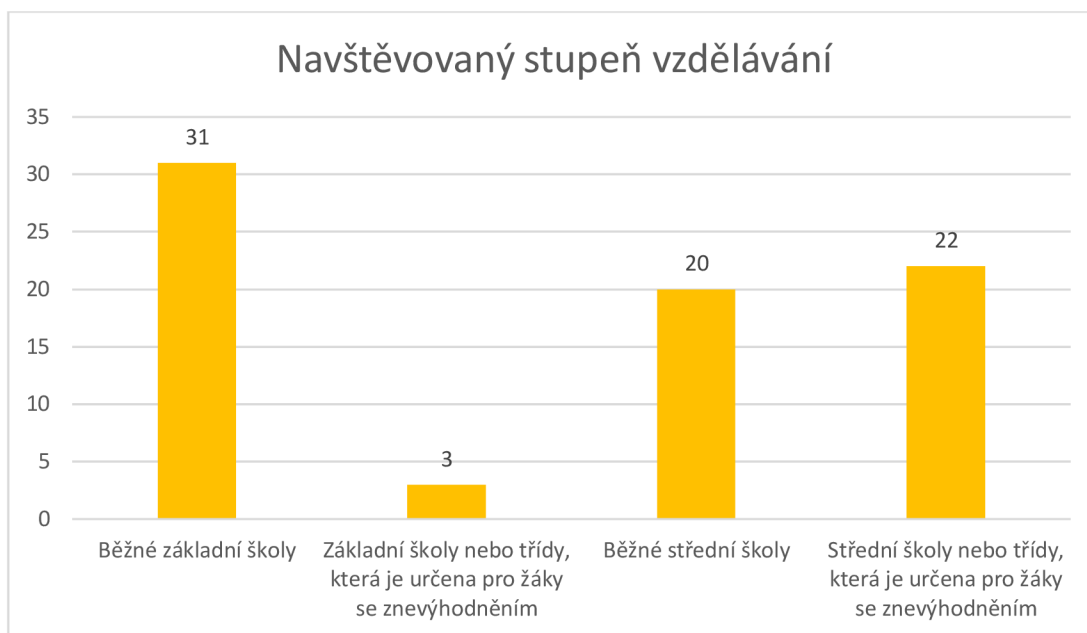
„Škola a SPC vše zařídily.“

5.2. Vyhodnocení dotazníku pro rodiče žáků s tělesným postižením

Další zkoumanou skupinou byli rodiče žáků s tělesným postižením. Celkově odpovědělo 76 respondentů. Otázky jsou totožné s dotazníkem pro rodiče dětí s narušenou komunikační schopností. Veškeré otázky jsou opět graficky znázorněné pro lepší srozumitelnost.

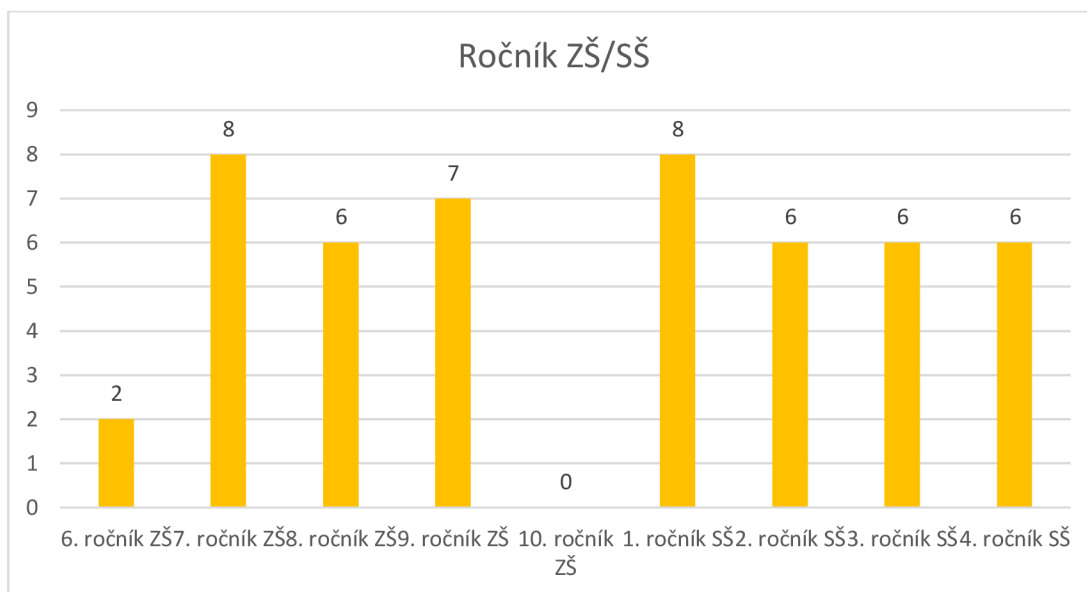
První otázka zjišťuje stupeň školní docházky. Nejvíce dětí navštěvuje běžnou základní školu – celkem 31. Následně pak s velmi malým rozdílem jsou zastoupeny běžné střední školy a střední školy nebo třídy, které jsou určeny žákům se znevýhodněním. Pouze 3 žáci z našeho vzorku navštěvují základní školu nebo třídu určenou pro žáky se znevýhodněním.

Graf 14 - navštěvovaný stupeň vzdělávání, TP

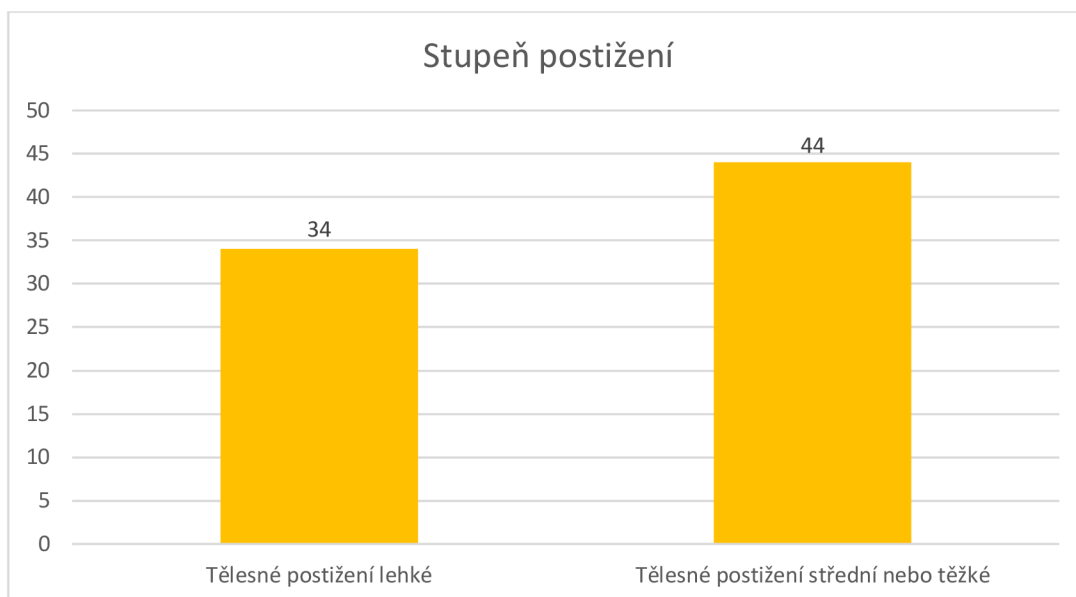
Při zvolení jedné z možností v první otázce, tedy výběr školy, bylo nutné následně upřesnit ročník navštěvované školy. Téměř vyrovnaně jsou zastoupeny ročníky 7. – 9. základní školy a 1. – 4. střední školy. Žádné dítě není žákem 10. ročníku a pouze 2 děti navštěvují 6. ročník základní školy.

Graf 15 - ročník ZŠ/SŠ, TP

Další otázka konkretizovala daný typ postižení. U tělesného postižení bylo možné zvolit buď lehké či střední nebo těžké. 34 respondentů uvedlo lehké tělesné postižení a 44 respondentů střední nebo těžké.

Graf 16 - stupeň postižení, TP

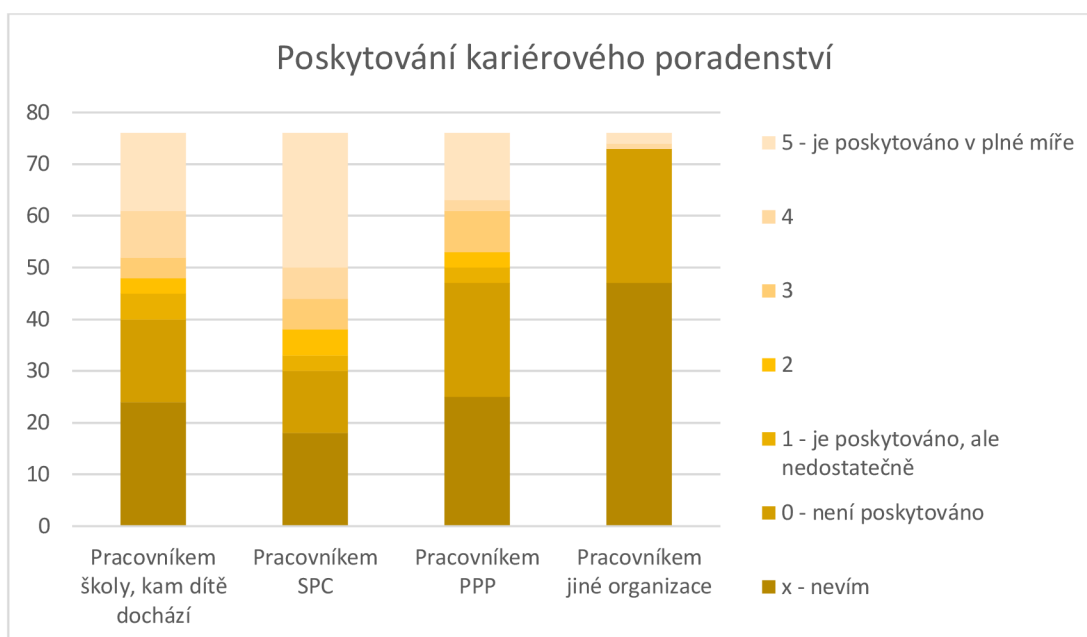

Poradenství týkající se volby školy či povolání je rodičům dětí s tělesným postižením v největší míře poskytováno pracovníkem SPC. Rodiče v této otázce měli ohodnotit 4 kategorie, kým může být poradenství poskytováno na stupnici 0 – 5 a x. Za poskytnutím poradenství pracovníkem SPC je poradenství pracovníkem školy, kam dítě dochází. Následuje pracovník PPP a nejméně toto poradenství poskytuje pracovník jiné organizace. Několik respondentů však poradenství jiné organizace využívá a mělo možnost tuto odpověď konkretizovat:

„Profesionální kariéerní poradce najatý školou – akce pro studenty předmaturitních ročníků.“

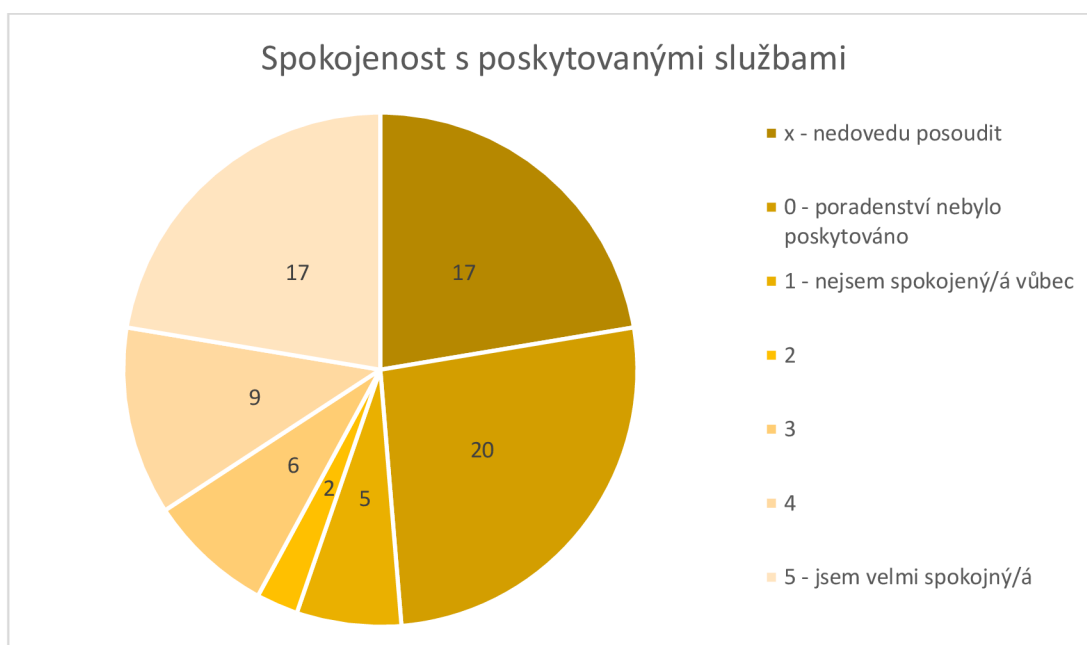
„Azylový dům Brno, T.A.L.N.E.T., Mensa.“

Graf 17 - poskytování kariérového poradenství, TP

Spokojenost s výše uvedenými službami je však velmi různorodá. Pouze 17 respondentů je se službami velmi spokojená. Dalších 17 respondentů nedovede tuto skutečnost posoudit a 20 respondentů není spokojeno vůbec. Mezi odpověďmi je taktéž celkem 22 respondentů, kteří odpověděli na stupnici 2 – 4.

Graf 18 - spokojenost s poskytovanými službami, TP

Následující 2 otázky jsou obdobné, respondentů jsme se ptali na způsob poskytování informací v rámci kariérového poradenství prostřednictvím školy a následně prostřednictvím PPP a SPC. Ač jsou otázky podobného charakteru, výsledky jsou

velmi různé. Ve škole rodiče nejčastěji obdrží brožuru o SŠ v jejich kraji nebo s nimi poradenský pracovník vede rozhovor ohledně budoucnosti žáka – pro tyto odpovědi bylo vždy 28 respondentů. 14 respondentů odpovědělo, že dostali odkazy na internetu a dalších 14 respondentů neobdrželo žádné informace. 8 žáků dělalo test, jehož výsledky byly rodičům představeny, a 6 respondentů uvedlo, že zástupci středních škol přijeli osobně představit obory studia do jejich základní školy. Spousta rodičů, přesněji 12, zaškrtnulo kolonku „jiné“ a měli tak možnost rozvést, o co se jednalo. Velké procento rodičů uvádělo osobní návštěvu škol:

„Byla jsem se na škole podívat.“

„Po návštěvě školy.“

„Do školy, kde chtěla dcera studovat, jsme zašly osobně.“

„Byli nám ze strany školy i SPC pracovníka doporučené návštěvy DOD (Dne otevřených dveří) na středních školách, potom jsme měli snažší rozhodování, na kterou školu. SŠ nabízeli i ukázky oborů, takže i rozhodování s výběrem oboru bylo pro nás velké ulehčení.“

„Osobní návštěva na praktické škole“

Další skupina rodičů odpověděla, že navštívili veletrh středních škol:

„Návštěva "veletrhu" středních škol.“

„Navštívili jsme veletrh SŠ na BVV a na SŠ Den otevřených dveří.“

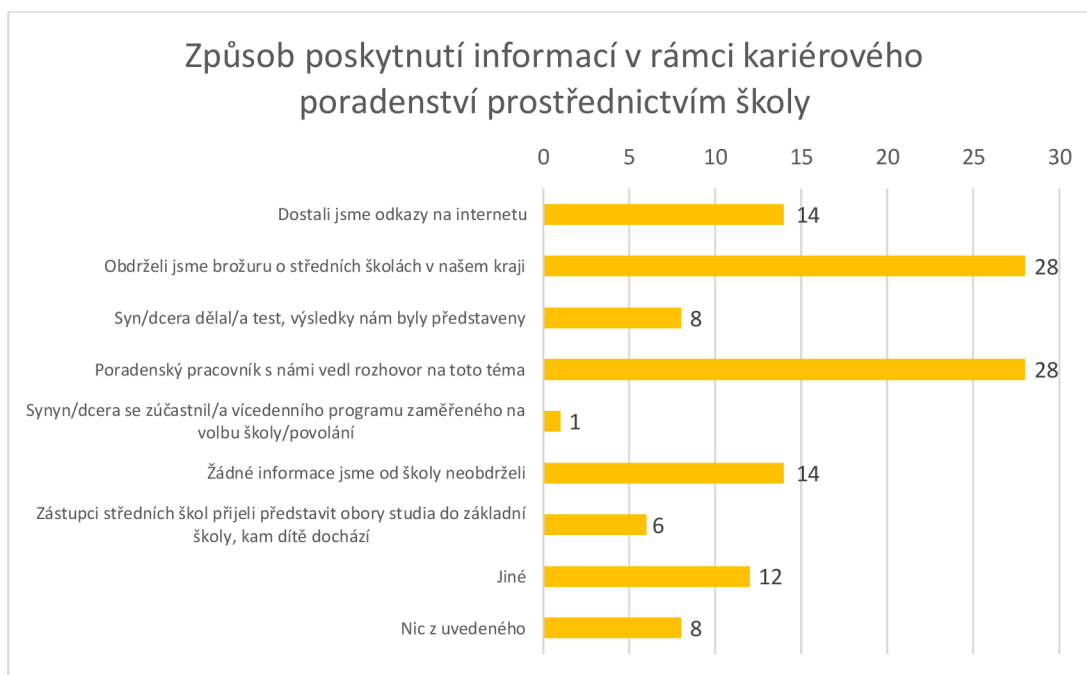
„Návštěva veletrhu SŠ v 8. i 9. třídě.“

Následně předkládám odpovědi různého charakteru, které se vyskytovaly jednotlivě:

„Byly obdrženy atlasy vysokých škol, magazíny.“

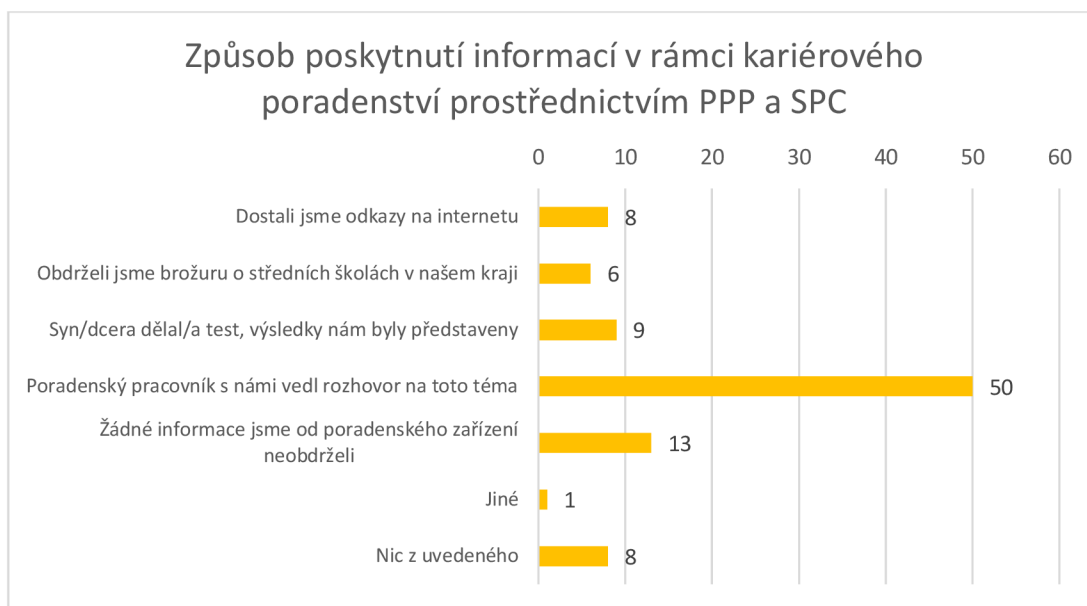
„Doporučení ze strany pedagogicko-psychologické poradny.“

Graf 19 - způsob poskytnutí informací v rámci kariérového poradenství prostřednictvím školy, TP

Jak jsem již zmiňovala výše, následuje otázka na způsob poskytování informací v rámci kariérového poradenství prostřednictvím PPP a SPC. Odpovědi jsou zde vcelku jednotvárné – více jak polovina respondentů, celkově 50, uvedlo, že s nimi na téma kariérového poradenství vedl poradenský pracovník rozhovor. Po několika málo hlasech pak zůstaly odpovědi, že dostali odkazy na internet, dělali test, obdrželi brožuru o středních školách a že žádné informace od poradenského zařízení neobdrželi. Poslední odpověď byla druhá nejvíce častá s celkem 13 hlasy.

Jeden hlas získala kolonka „jiné“, kde je možné vyjádřit jiný způsob poskytnutí informací. Rodič nám zde zanechal komentář „*při pohovoru*“. Není z toho však zřejmé, při jaké příležitosti se tento pohovor konal.

Další otázka zjišťovala, jak důležité je pro rodiče se radit s jednotlivými odborníky o další vzdělávací dráze či povolání dítěte. Nejvyšší důležitost rodiče přikládají pracovníkům SPC či PPP. Hned vzápětí je však pro rodiče důležité radit se s pracovníkem školy, kam jeho dítě dochází. S velkým rozdílem následuje pracovník úřadu práce a jako poslední se umístil pracovník jiné organizace. Při zvolení této možnosti se opět naskytl prostor pro konkretizování odpovědi:

„Azylový dům Brno – sociální pracovník.“

„Dítě s dvojitou výjimečností – tělesné postižení a mimořádné nadání. Rady získáváme u uvedených organizací, které pracují s MiND dětmi.“

„Liga za práva vozíčkářů.“

„I s asistentkou, která ho zná.“

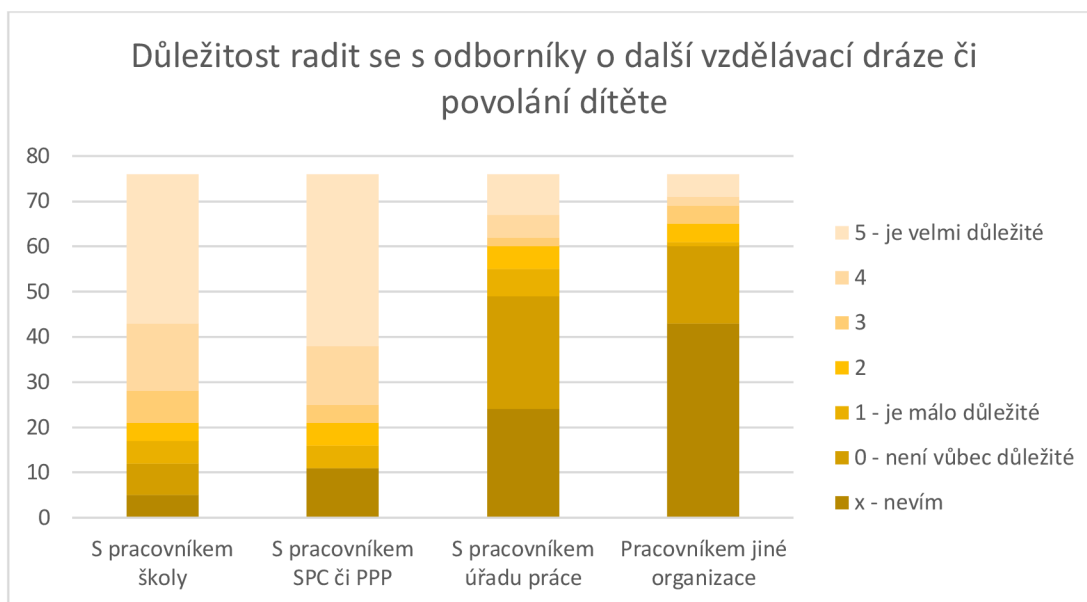
„Profesionální kariéerní poradce.“

„Je možné zařazení do pracovního procesu, možná, třeba s asistentem, ale kam se obrátit, nevím, tak ji nechávám ve škole.“

„Doktorka.“

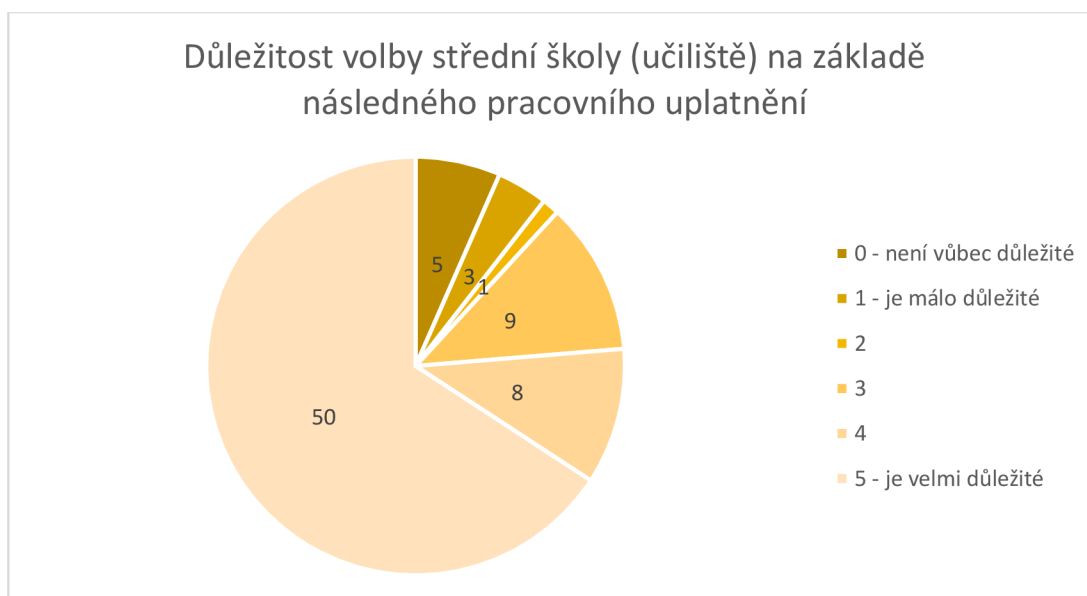
„S lékaři.“

Graf 21 - důležitost radit se s odborníky o další vzdělávací dráze či povolání dítěte, TP

Výsledky otázky zaměřující se na důležitost volby střední školy či učiliště s ohledem na následné pracovní uplatnění dopadly opět spíše jednotvárně. Na otázku bylo možné odpovědět na stupnici 0 – 5 (od nedůležité po velmi důležité). Pro celkem 50 respondentů je velmi důležitá volba střední školy či učiliště. Na stupni 0-3 odpovědělo pouze 9 respondentů z celkových 76.

Graf 22 - důležitost volby střední školy (učiliště) na základě následného pracovního uplatnění, TP

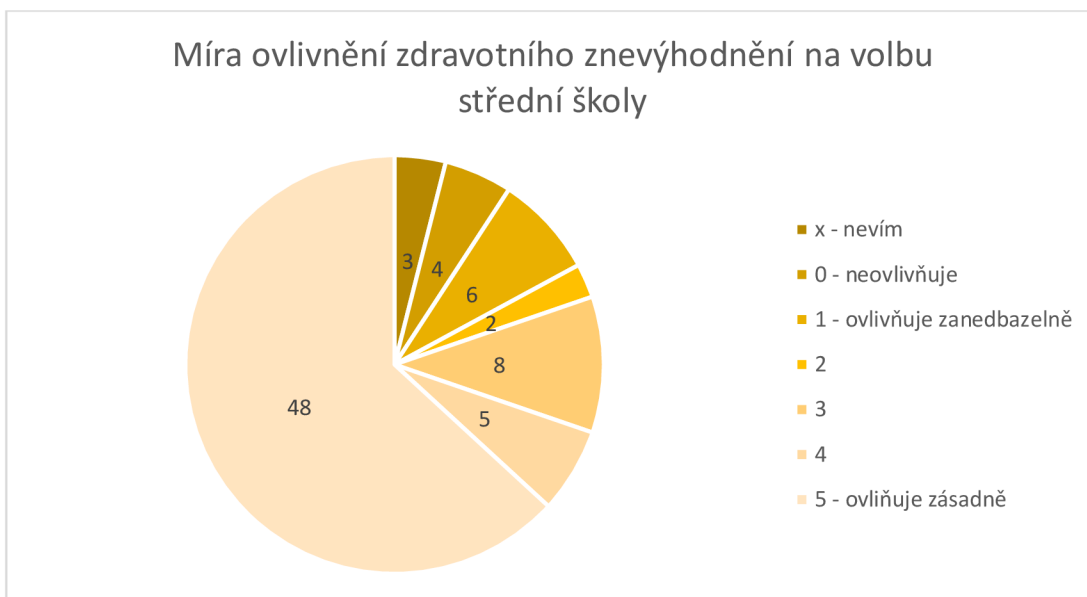

Následující dvě otázky jsou opět podobného charakteru – první otázka zjišťovala míru ovlivnění zdravotního znevýhodnění žáka na volbu střední školy a druhá otázka zjišťovala míru ovlivnění zdravotního znevýhodnění žáka na jeho budoucí povolání. Výsledky obou otázek jsou velmi podobné a taktéž jednotvárné, stejně jako u otázky

výše. Bylo možné vybrat na stupeň 0 – 5 a x – nevím. V každé otázce pro více jak polovinu respondentů ovlivňuje zdravotní znevýhodnění jejich dítěte zásadně jak volbu střední školy, tak budoucí uplatnění dítěte.

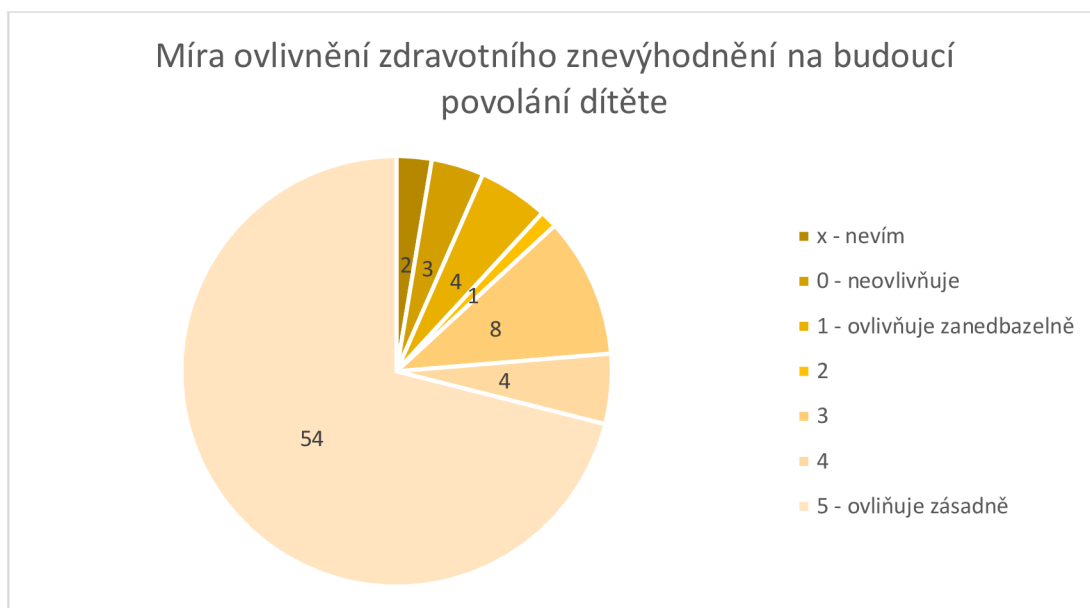
U první z otázek pouze 12 respondentů uvedlo odpověď na stupni 0 – 3, což znamená, že volbu střední školy zdravotní znevýhodnění jejich dítěte spíše neovlivňuje. Naopak u 53 respondentů se zaznamenala odpověď na stupni 4 – 5.

Graf 23 - míra ovlivnění zdravotního znevýhodnění na volbu střední školy, TP

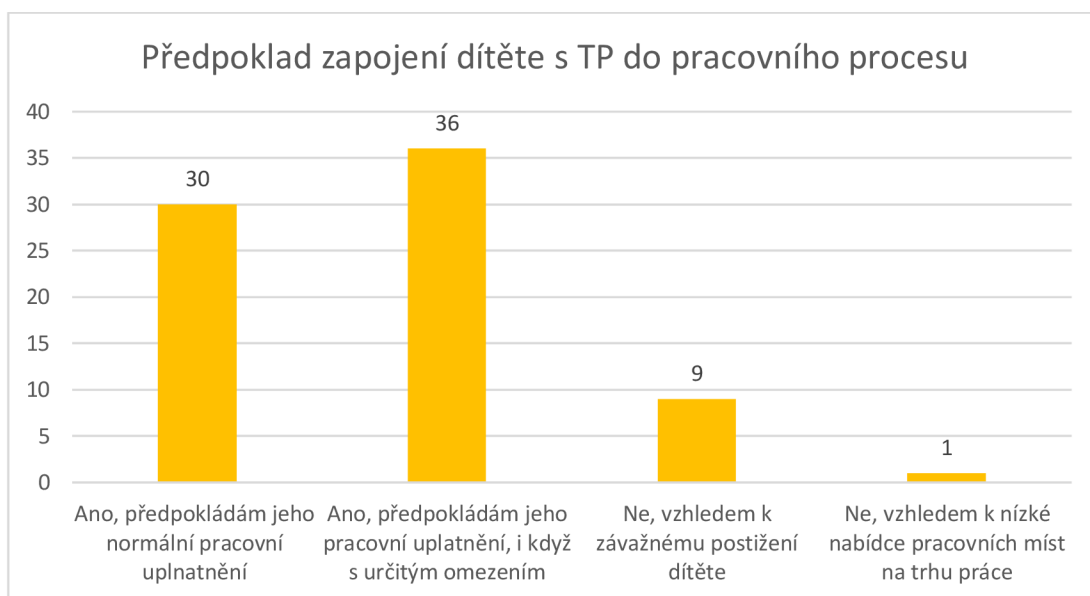
Druhá z těchto otázek zaznamenala 8 odpovědí na stupni 0 – 3 a 58 odpovědí na stupni 4 – 5. Obě otázky jsou si tedy podobné jak ve znění, tak v konečném výsledku odpovědí, kdy rodiče žáků s tělesným postižením jejich zdravotní znevýhodnění zásadně ovlivňuje volbu střední školy i budoucí povolání.

Graf 24 - míra ovlivnění zdravotního znevýhodnění na budoucí povolání dítěte, TP

Další v pořadí je otázka, která se ptá, zda rodiče žáků s tělesným postižením předpokládají jejich zapojení do pracovního procesu a v jaké míře. Celkem 36 rodičů odpovědělo, že pracovní uplatnění předpokládají, ale s určitým omezením, např. na chráněném trhu práce. Druhou nejčastější odpovědí bylo, že rodiče předpokládají normální pracovní uplatnění dítěte – tuto odpověď zvolilo 30 respondentů. 9 respondentů uvedlo, že kvůli závažnému postižení dítěte nepředpokládají jeho pracovní uplatnění a pouze 1 rodič uvedl, že nepředpokládá pracovní uplatnění dítěte z důvodu nízké nabídky pracovních míst na trhu práce.

Graf 25 - předpoklad zapojení dítěte s TP do pracovního procesu

Následující otázka zjišťovala, zda rodiče ví, na koho se obrátit ohledně kariérového poradenství v době dospělosti jejich dítěte. Více jak polovina respondentů neví, na koho se obrátit. Celkem tuto odpověď zvolilo 56 tázaných. Pouze 20 respondentů ví, koho vyhledat v otázce kariérového poradenství v dospělosti. I u této otázky byla možnost zanechat komentář, většina rodičů zmínila úřad práce. Další odpovědi se objevují pouze jednotlivě:

„Sociální pracovník.“

„Hodně mi pomohla v mnoha věcech NRZP (Národní rada osob se zdravotním postižením)“

„Na VŠ je poradenství nabízeno všem. Firma, kam chodím na brigádu, nabízí workshopy zaměřené na aktuální možnosti uplatnění v dané oblasti.“

„Paracentrum Fenix.“

Graf 26 - víte na koho se obrátit v otázce kariérového poradenství v době dospělosti Vašeho dítěte?, TP

Poslední část dotazníku nabízela možnost se k čemukoliv vyjádřit a zanechat komentář. Větší množství komentářů popisovalo konkrétní situace, kdy byl problém zajistit střední školu pro dítě. Dle slov několika respondentů je přijímání osob se zdravotním znevýhodněním na střední školu stále „tabu“:

„Syn nekompenzovaný epileptik s každodenními záchvaty, ale bez dalších postižení, chytrý. asi nikdo nám nedovedl poradit, kde by takového žáka vzali. Nestáčí informace o škole, že přijímá žáky se specifickými potřebami. Když jsme se zeptali – ano, tyhle

děti bereme, ale epileptika nevezmeme. Chybí přehled o konkrétních omezeních, které na škole tolerují. Pak zjistíte, že epileptika vezmou na dvou školách v kraji. Narazili jsme i na školy, kde učitelé i mistři OV řekli, že by do toho šli, že to zvládnou. Ale když přišlo na přihlášku, bylo to proti předpisům a nikdo si to nechtěl "vzít na triko".

„Spousta škol i v dnešní době není na tohle téma připravená. Zejména běžné střední školy nejsou vůbec na zdravotně znevýhodněné žáky připravené a v mnoha případech ani uzpůsobené. Jako tělesně postižený maturant na střední škole tuhle problematiku pociťuji velmi silně a velmi negativně. Podání přihlášky na VŠ byl problém.“

„Ano, bylo problematické zajistit dceři adekvátní střední školu.“

V rámci dotazníku nám bylo poskytnuto mnoho komentářů – někteří oblast kariérového poradenství hodnotí pozitivně, někteří s těmito službami spokojení nejsou. Zbylé komentáře jsou obsahově zajímavé, jsou však spíše obecnějšího rázu:

„Otázku číslo 3 nelze svědomitě zodpovědět, ve škole díky stávající situaci byl syn jen pár měsíců. Studuje 2.ročník SŠ. Nejvíce mi ale zatím pomohlo SPC při volbě střední školy.“

„Určitě by nebylo na škodu mít nějakého koordinátora nebo zaškoleného pracovníka na úradech práce.“

„Dobrý den, syn studoval normální ZŠ, s výborným výsledkem, ale bohužel možnosti pro studium na normálním gymnáziu jsou takřka nemožné. Nikdo nevyjde vstříc a strach z minulosti je v naší společnosti stále velký.“

„Pracuji ve školství a účastním se procesu komunitního plánování v ORP (obec s rozšířenou působností), tak jsem měla představu o možnostech v regionu. Kariérové poradenství je určitě potřeba, ale je také potřeba vyřešit bezbariérovost středních škol.“

„V našem případě bylo poradenství dostatečné.“

„Syn se svalovou dystrofií navštěvuje běžnou ZŠ, většinu rad dostáváme ze strany SPC a školy, je v 6. třídě, takže k otázce výběru střední školy a povolání zatím nedošlo.“

„Moje dítě se kvůli těžkému zdravotnímu postižení nebude účastnit pracovního procesu.“

„V zásadě nevidíme problém v problematice kariérového poradenství u hendikepovaných dětí. Zásadní je pro nás spíše dopravní dostupnost středních škol či učilišť. Ty se nachází v převážné většině ve větších městech a samostatné každodenní dojíždění hromadnou dopravou z malé obce není v našem případě (nesamostatný vozičkář) vůbec možné. Je tedy pouze na nás, zda budeme mít možnost dítě vozit dennodenně do školy a zpět, což je velmi náročné, jelikož jsme zaměstnaní v místě bydliště. Tato okolnost nám velmi komplikuje a znesnadňuje výběr střední školy či učiliště.“

„Výběr SŠ jsme konzultovali v SPC Kociánka. Paní psychologka byla sice milá, ale bohužel neměla adekvátní informace. V podstatě jen tlumočila informace o škole, které jsme se dočetli buď na internetu nebo v katalogu SŠ. Systémově chybí zpětná vazba. Uvedu konkrétní příklad. Vozičkářka, která byla klientkou SPC Kociánka, absolvovala běžnou SŠ, kde byla velmi spokojena (nyní studuje na VŠ). V případě, že by SPC mělo zpětnou vazbu od klientky, tak by informace mohla posloužit dál. My jsme si právě tyto důležité informace, jak je student spokojený a zda zvládá školu, museli zjišťovat sami. Například ne každá škola, která má v popisu bezbariérová, taková ve skutečnosti je. A zcela zásadní info o zkušenosti, jak škola zvládá zapojit studenta na vozíku, si každý rodič musí zjišťovat také sám. Mám za to, že právě od toho by mělo fungovat SPC, aby poskytlo informace o školách a jejich možnostech. Nyní uslyšíte v SPC to, co si můžete přečíst z katalogu SŠ. Od SPC jsem očekávala, že nám poradí, jaká SŠ by mohla být vhodná pro naše postižení, bohužel to jsme museli hledat sami.“

„Je málo propojená komunikace rodič-učitel, minimální hodnocení postiženého dítěte, problémy vznikají na ZŠ, ale je to určitě taky individuální.“

„Osobně si myslím, že má velký vliv to, zda se člověk dlouhodobě pohybuje mezi lidmi blízkými jeho představám o budoucnosti (v CDS a sdružení hendikepovaný, pokud plánuje zapojení např. v chráněných dílnách nebo organizacích pro hendikepované; mezi zdravými, popř. i spolupráce s firmami, pokud chce směřovat k běžnému pracovnímu uplatnění), čím dříve, tím lépe – získá rozhled, představu, i daná společnost může včas přijít s úpravami či nápady, jak jej co nejlépe zapojit.“

„Mělo by se na toto téma více mluvit s dětmi, kterých se to týká. Dcera bude mít 18let, studuje, ale neví, co jí čeká, a jak by si mohla pak hledat práci s OZZ.“

„Zajímaly by mě další možnosti vzdělávání v domácím prostředí, vzhledem k těžkému zdravotnímu postižení, po ukončení základní školy.“

„Vnučka, kterou máme v péči, je velice výtvarně nadaná. Výtvarníci nám doporučují, aby výtvarný obor studovala. My však víme, že již nyní s lehkým mentálním postižením není schopna, bez individuálního studijního plánu by nestíhala ani ZŠ, natož SŠ. Tuto kombinaci jsem ve Vašem dotazníku nenašla. Zatím jsme pro ni našli učební obor – grafik, vhodný i pro ZTP.“

„Momentálně jsme se všemi informacemi, které potřebujeme, spokojeni.“

„Myslím si, že pokud se nestarají rodiče, je to všem jedno.“

5.3. Výsledky ve vztahu k hypotézám

Pro potřeby výzkumu jsem stanovila 2 hypotézy s nulovou a alternativní hodnotou:

H1: Žákům s tělesným postižením jsou ve škole poskytovány informace o kariérovém poradenství jiným způsobem než žákům s narušenou komunikační schopností.

H1₀: Neexistuje statisticky významný rozdíl ve způsobu poskytování informací na základě postižení žáka.

H1_A: Existuje statisticky významný rozdíl ve způsobu poskytování informací na základě postižení žáka.

Tabulka 1 - H1, skutečná četnost

SKUTEČNÁ ČETNOST			
	Poskytování informací žákům s NKS	Poskytování informací žákům s TP	Σ
A) Dostali jsme odkazy na internet	6	14	20
B) Obdrželi jsme brožuru o SŠ v našem kraji	9	28	37
C) Syn/dcera dělal/a test	3	8	11
D) Pracovník školy s námi vedl rozhovor	10	28	38
E) Syn/dcera se zúčastnil/a vícedenního programu	0	1	1
F) Žádné informace jsme od školy neobdrželi	5	14	19

G) Zástupci SŠ přijeli představit obory studia do ZŠ	0	6	6
Σ	33	99	132

Tabulka 2 - H1, očekávaná četnost

OČEKÁVANÁ ČETNOST			
	Poskytování informací žákům s NKS	Poskytování informací žákům s TP	Σ
A) Dostali jsme odkazy na internet	5	15	20
B) Obdrželi jsme brožuru o SŠ v našem kraji	9,25	27,75	37
C) Syn/dcera dělal/a test	2,75	8,25	11
D) Pracovník školy s námi vedl rozhovor	9,5	28,5	38
E) Syn/dcera se zúčastnil/a vícedenního programu	0,25	0,75	1
F) Žádné informace jsme od školy neobdrželi	4,75	14,25	19
G) Zástupci SŠ přijeli představit obory studia do ZŠ	1,5	4,5	6
Σ	33	99	132

$$G = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{(n_{ij} - n'_{ij})^2}{n'_{ij}}$$

Po dosazení do vzorce vychází testové kritérium G.

$$G = 1,335$$

Kritická hodnota = 7,815

Na hladině významnosti 5 % je hypotéza H_{1A} zamítnuta, přijali jsme tedy hypotézu H_{10} . Z tohoto je zjevné, že neexistuje statisticky významný rozdíl mezi volbou poskytovaných informací pro žáky s narušenou komunikační schopností a žáky s tělesným postižením.

Hypotéza byla vytvořena na základě otázky z dotazníku, konkrétně č. 5, která zjišťovala, jakým způsobem jsou rodičům žáků s postižením poskytovány informace v oblasti kariérového poradenství. Hypotéza ověřovala, zda jsou informace poskytovány stejným nebo jiným způsobem žákům s narušenou komunikační schopností a žákům s tělesným postižením. S hladinou významnosti 0,05 se potvrdila hypotéza H_{10} , která popírá statisticky významný rozdíl mezi způsobem poskytování těchto informací. Pro žáky s NKS i žáky s TP jsou tak poskytovány stejné informace v rámci kariérového poradenství.

H2: Rodiče žáků s tělesným postižením předpokládají zapojení do pracovního procesu jejich dětí ve větší míře než rodiče žáků s narušenou komunikační schopností.

H2₀: Neexistuje statisticky významný rozdíl v míře předpokladu rodičů v rámci zapojení do pracovního procesu na základě postižení žáka.

H2_A: Existuje statisticky významný rozdíl v míře předpokladu rodičů v rámci zapojení do pracovního procesu na základě postižení žáka.

Tabulka 3 - H2, skutečná četnost

SKUTEČNÁ ČETNOST			
	Pracovní uplatnění žáka s NKS	Pracovní uplatnění žáka s TP	Σ
Ano, na otevřeném trhu práce	12	30	42
Ano, s určitým omezením (např. chráněný trh práce)	10	36	46
Ne, vzhledem k závažnému postižení dítěte	4	9	13
Ne, vzhledem k nízké nabídce pracovních míst	1	1	2
Σ	27	76	103

Tabulka 4 - H2, očekávaná četnost

OČEKÁVANÁ ČETNOST			
	Pracovní uplatnění žáka s NKS	Pracovní uplatnění žáka s TP	Σ

Ano, na otevřeném trhu práce	11,01	30,99	42
Ano, s určitým omezením (např. chráněný trh práce)	12,06	33,94	46
Ne, vzhledem k závažnému postižení dítěte	3,41	9,59	13
Ne, vzhledem k nízké nabídce pracovních míst	0,52	1,48	2
Σ	27	76	103

$$G = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{(n_{ij} - n'_{ij})^2}{n'_{ij}}$$

Po dosazení do vzorce vychází testové kritérium G.

$$G = 2,692$$

Kritická hodnota = 12,592

Na hladině významnosti 5 % se nulová hypotéza H_0 potvrzuje. Neexistuje tedy statisticky významný rozdíl mezi předpokládaným pracovním uplatněním žáků s narušenou komunikační schopností a žáků s tělesným postižením.

Hypotéza byla zpracována na základě otázky č. 11 z dotazníku, která zjišťovala, zda rodiče dětí s daným typem postižení předpokládají jejich pracovní uplatnění a v jaké míře, resp. zda s nějakým omezením. Otázka byla rozdělena na 4 podotázky, tak, aby rodiče mírně upřesnili, s jakým pracovním uplatněním u svých dětí počítají – zda na otevřeném trhu práce nebo chráněném trhu práce, případně nepředpokládají pracovní uplatnění kvůli závažnému postižení dítěte nebo kvůli nedostatečné nabídce pracovních míst. Rozdíl v odpovědích rodičů žáků s narušenou komunikační

schopností a rodičů žáků s tělesným postižením nebyl statisticky významný, není tedy prokázáno, že by se tyto dvě skupiny v odpovědích výrazně lišily.

5.4. Diskuze

Na základě výzkumu se nabízí možnost porovnání odpovědí rodičů žáků s narušenou komunikační schopností a rodičů žáků s tělesným postižením. Odpovědi rodičů obou skupin se ve většině případů shodovaly. Největší rozdíl byl v poskytování kariérového poradenství. Dětem s tělesným postižením poradenství poskytují převážně SPC, narozdíl od dětí s narušenou komunikační schopností, kterým je kariérové poradenství poskytováno zejména ve škole. Otázka ohledně spokojenosti s těmito službami se taktéž mírně odchylovala. Pouze 34 % rodičů dětí s tělesným postižením bylo s poskytnutými službami spokojeno, na rozdíl od rodičů dětí s narušenou komunikační schopností, kde bylo spokojeno bezmála 50 % rodičů. Z tohoto je možné usoudit, že kariérové poradenství školního poradenského pracoviště jsou kvalitnější než speciálně-pedagogického centra. Pohledy rodičů jsou však subjektivní, a tak tento závěr nelze generalizovat.

Kariérové poradenství je však velmi specifická činnost ve vztahu ke každému postižení a zároveň i k intaktním žákům. Jedná se o zodpovědnou práci, která může ovlivnit celý život daného žáka. Dobrou zprávou je, že poznámky v dotazníku zanechané rodiči jsou zejména kladného charakteru a organizovanost jednotlivých zařízení oceňují. Objevují se však i komentáře rodičů, kterým chybí informovanost o možnostech vzdělávání žáka s postižením přímo od středních škol. Z mého pohledu by tak bylo velmi přínosné, kdyby jednotlivé střední školy zhodnotily své obory ve vztahu k možnostem pro žáky s postižením – ať už v kontextu samotného vzdělávání, tak i v kontextu následného pracovního uplatnění. Jednak je důležité moci daný obor studovat vzhledem k postižení žáka, dále je pak o to více důležitější možnost obor uplatnit na pracovním trhu.

Rovněž mě překvapil výsledek otázky ohledně povědomí, kam / na koho se obrátit v oblasti kariérového poradenství v době dospělosti dítěte. Rodiče obou skupin, jak žáků s narušenou komunikační schopností, tak žáků s tělesným postižením, ve více jak polovině uvedli, že neví, na koho se obrátit. Po opuštění resortu školství tak málokterý rodič ví, kdo by mohl jejich dítěti pomoci. Myslím si, že při odchodu ze školského systému by tak bylo vhodné, aby rodiče získali alespoň základní informace o dalších organizacích, které jim mohou pomoci nejen ohledně kariérového poradenství.

Ve výzkumné části bylo zároveň zjištěno několik zajímavých výsledků ve vztahu k teorii, kterou jsem shrnula v první části diplomové práce.

Na otázku školou poskytovaných informací ohledně kariérového poradenství byla velmi častá odpověď, že rodiče získávají odkazy na internet. Bližší specifikaci jsem již nezjišťovali, avšak v rámci teoretické části jsem se věnovala právě webovým stránkám zaměřeným na budoucnost žáka, ať už po stránce dalšího vzdělávání či výběru správného povolání. Výsledek této otázky tak pozitivně nahrává právě těmto webovým stránkám, které jsou pravděpodobně doopravdy využívány i v rámci kariérového poradenství ve škole.

V teoretické části jsem se zabývala výzkumem od Trhlíkové, který probíhal v roce 2010. Částečně lze porovnat s mým výzkumem, který se od jejího trochu odchýlil. Trhlíková zjišťovala, kde chtějí pracovat osoby se zdravotním postižením aktuálně studující střední školu. 50 % studentů odpovědělo, že chtějí pracovat v běžné firmě a pouze malé procento počítalo s uplatněním na chráněném trhu práce. Na základě mého výzkumu rodiče žáků s tělesným postižením z větší části předpokládají uplatnění svých dětí na chráněném trhu práce a u rodičů žáků s narušenou komunikační schopností je odpověď otevřený trh práce a chráněný trh práce téměř vyrovnaná. Je nutné podotknout, že můj výzkum byl směřovaný na rodiče a výzkum Trhlíkové přímo na studenty se zdravotním postižením, je tak možné, že představy rodičů jsou o něco realističtější.

Shoda nastává u otázky, která je zaměřená na to, kým je kariérové poradenství poskytováno. U odpovědí rodičů žáků s narušenou komunikační schopností i tělesným postižením byla vždy převaha na straně ŠPP a ŠPZ. Kariérové poradenství je tedy poskytováno především školským resortem, což autoři odborné literatury vždy staví na první místo při nutnosti poskytnutí této oblasti poradenství.

Závěr

Diplomová práce je zaměřená na kariérové poradenství a profesní orientaci žáků s narušenou komunikační schopností a žáků s tělesným postižením. Zabývala se celým procesem kariérového poradenství od jeho poskytnutí po možnosti vzdělávání a pracovního uplatnění.

Teoretická část seznamuje čtenáře se základními pojmy, se kterými jsem dále pracovala v části výzkumné. V první kapitole jsem objasňovala jednotlivá postižení – narušenou komunikační schopnost a tělesné postižení. Uvedla jsem jak klasifikaci těchto postižení, tak jejich možný dopad do vzdělávacího procesu žáka.

Druhá kapitola byla věnována obecně pojmu „poradenství“, který se prolíná celou diplomovou prací. Tento pojem jsem nejprve popsala obecně, následně jsem se přesunula k pojmu „kariérové poradenství“. S tímto termínem jsem pracovala v závislosti na webových stránkách, které se věnují problematice pracovního uplatnění jak žáků s postižením, tak žáků intaktních. Následně jsem popsala jednotlivé mezinárodní organizace věnující se podpoře rozvoji kariérového poradenství a vzdělávání. V kontextu s Českou republikou jsem zmínila projekt Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy – Implementace krajských akčních plánů, kde právě kariérové poradenství hraje významnou roli.

Třetí kapitola se věnovala pracovnímu uplatnění osob se zdravotním postižením. Tato kapitola se opírala především o zákon o zaměstnanosti, kde je pracovní proces osob se zdravotním postižením zohledněn. Objasnila jsem proces ucelené rehabilitace a vzhledem k tématu diplomové práce konkretizovala pracovním rehabilitaci. Následuje podkapitola, která je zaměřená na možnosti tranzitního programu a poslední podkapitola se věnuje možnostem zaměstnávání osob se zdravotním postižením. V této podkapitole jsem předložila několik uskutečněných výzkumů zaměřených na problematiku pracovního uplatnění osob se zdravotním postižením.

Na teoretickou část navazuje část praktická. Výzkum byl realizován kvantitativní metodou. Metodou sběru dat byl dotazník. Dotazník byl vytvořen v rámci projektu „Systémová podpora kariérového poradenství a tranzitních programů žákům se SVP pro ČR“ na pedagogické fakultě ústavu speciálněpedagogických studií Univerzity Palackého v Olomouci. K projektu byla vytvořena řada dotazníků v oblasti

kariérového poradenství se žáky se SVP, která byla rozdělena na výchovné poradce ve školách, kde jsou žáci s postiženími, pracovníky SPC a na rodiče. Dotazníky byly distribuovány prostřednictvím SPC pro TP a NKS.

Výzkum byl určený pro rodiče žáků s různými druhy postižení – mentální, tělesné, zrakové, sluchové, narušená komunikační schopnost, poruchy autistického spektra, specifické poruchy učení a chování a kombinované vady. V rámci této diplomové práce jsem věnovala pozornost pouze odpovědím rodičů žáků s narušenou komunikační schopností a rodičů žáků s tělesným postižením. Cílem výzkumu bylo zjistit postoje a očekávání rodičů těchto žáků v oblasti kariérového poradenství a profesní orientace.

Vypracování diplomové práce mě obohatilo nejen z teoretického hlediska, ale i z toho praktického. V rámci kariérového poradenství jsem měla možnost získat data ohledně postojů a očekávání rodičů v této problematice a mohu z nich čerpat ve své vlastní kariérní dráze.

Zdroje

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Rozvoj komunikačních kompetencí u dětí předškolního věku*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4454-8.

ČADOVÁ, Eva. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s tělesným postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3378-3.

ČADOVÁ, Eva. *Metodika práce se žákem s tělesným postižením a zdravotním znevýhodněním*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3308-0.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

JURKOVIČOVÁ, Petra a Vojtech REGEC. *Základy speciálněpedagogického poradenství*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3695-1.

KANTOR, Jiří. *Edukace osob s omezením hybnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3707-1.

KLUSOŇOVÁ, Eva. *Ergoterapie v praxi*. Brno: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2011. ISBN 978-80-7013-535-8.

KREJČÍŘOVÁ, Olga a Zdeňka KOZÁKOVÁ. *Profesní příprava a pracovní uplatnění osob s mentálním postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3711-8.

LECHTA, Viktor. *Terapie narušené komunikační schopnosti*. 2., aktualiz. vyd. Přeložil Jana KŘÍŽOVÁ. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-901-9.

NEUBAUEROVÁ, Lenka, Miroslava JAVORSKÁ a Karel NEUBAUER. *Ucelená rehabilitace osob s postižením centrální nervové soustavy*. Vyd. 2., upr. Hradec Králové: Gaudeamus, 2012. ISBN 978-80-7435-174-7.

PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.

PROCHÁZKOVÁ, Lucie. *Podpora osob se zdravotním postižením při integraci na trh práce*. Brno: MSD, 2009. ISBN 978-80-7392-094-4.

RENOTIÉROVÁ, Marie a Libuše LUDÍKOVÁ. *Speciální pedagogika*. 2. vyd., dopl. a aktualiz. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004. ISBN 80-244-0873-2.

Somatopedie: Učebnice speciální pedagogiky tělesně a zdravotně postižené mládeže. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-533-5.

SVOBODA, Pavel. *Metodologie kvantitativního speciálněpedagogického výzkumu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3067-6.

SVOBODOVÁ, Dagmar. *Profesní poradenství: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5092-7.

TRHLÍKOVÁ, Jana. *Studijní a pracovní záměry absolventů středních škol se zdravotním postižením: Dotazníkové šetření žáků se zdravotním postižením*

v posledním ročníku střední školy. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2010.

TRHLÍKOVÁ, Jana. *Absolventi škol se zdravotním postižením a trh práce: Zpráva z průzkumu mezi školami a zaměstnavateli.* Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2011.

VACKOVÁ, Jitka. *Sociální práce v systému koordinované rehabilitace: u klientů po získaném poškození mozku (zejména CMP) se zvláštním zřetelem na intervenci z hlediska sociální práce, fyzioterapie, ergoterapie a dalších vybraných profesí.* Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-271-2434-3.

VRBOVÁ, Renáta. *Metodika práce se žákem s narušenou komunikační schopností.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3312-7.

VRBOVÁ, Renáta. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s narušenou komunikační schopností.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3381-3.

VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru.* Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0602-6.

VÍTKOVÁ, Marie, ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální.* 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-071-9.

VOSMIK, Miroslav. *Inkluze a kariérové poradenství.* Praha: Raabe, [2018]. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-357-5.

Elektronické zdroje

Infoabsolvent [online]. Praha [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.infoabsolvent.cz>

Implementace krajských akčních plánů II [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2021 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://opvv.msmt.cz/download/file5673.pdf>

Krajský akční plán rozvoje vzdělávání Moravskoslezského kraje II [online]. Ostrava: Odbor školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Moravskoslezského kraje, 2019 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: https://www.msk.cz/assets/temata/eu/04_navrhova-cast-kap-msk-ii.pdf

Národní soustava kvalifikací [online]. Praha: NPI a TRIXIMA, c2006-2014 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.narodnikvalifikace.cz>

Národní soustava povolání [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2017 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.nsp.cz>

Pracovní tržiště [online]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.pracovnitrziste.cz>

The international Center for Career Development and Public Policy [online]. 2006 [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://www.iccdpp.org>

International Association for Educational and Vocational Guidance [online]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <https://iaevg.com>

European Lifelong Guidance Policy Network [online]. Finland: Finnish Institute for Educational Research [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <http://www.elgpn.eu>

The Euroguidance Network [online]. Euroguidance.eu, c2022 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.euroguidance.eu>

Institu vzdělávání a poradenství [online]. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, c2021 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.ivp.czu.cz/cs>

Operační program - Výzkum, vývoj a vzdělávání [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, c2017 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://opvvv.msmt.cz/default.aspx>

Centrum celoživotního vzdělávání Pardubice [online]. Pardubice, c2022 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.ccvpardubice.cz>

Rovné příležitosti ve vzdělávání v Olomouckém kraji [online]. Olomouc: Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://apa.upol.cz/novinky-projekt-olkraje>

RYCHTÁŘ, Karel, Tomáš SOKOLOVSKÝ. *Osoby se zdravotním postižením na trhu práce v ČR: Dopad přijímaných opatření na zlepšení zaměstnávání osob se zdravotním postižením* [online]. Ostrava: Centrum vizualizace a interaktivity vzdělávání, 2016 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: https://ipodpora.odbory.info/soubory/dms/wysiwyg_uploads/013c67c033b59c8c/uploads/Odborná_studie_OZP_na_trhu_prá.pdf

Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Ministerstvo práce a sociálních věcí [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-rehabilitace-70-a-socialne-terapeuticke-dilny-67->

Právní předpisy

Zákon č. 108/2006 Sb. *O sociálních službách* In: Sbíрка zákonů

Zákon č. 435/2004 Sb. *O zaměstnanosti* In: Sbíрка zákonů

Zákon č. 561/2004 Sb. *O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* In: Sbíрка zákonů

Seznam zkratk

apod.	a podobně
atd.	a tak dále
CDK	Centrální databáze kompetencí
č.	číslo
EG	The Euroguidance Network
ELGPN	European Lifelong Guidance Policy
IAEVG	International Association for Educational and Vocational Guidance
ICCDPP	The international Center for Career Development and Public Policy
IKAP	Implementace krajského akčního plánu
MKN	Mezinárodní klasifikace nemocí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
NKS	narušená komunikační schopnost
NSK	Národní soustava kvalifikací
NSP	Národní soustava povolání
PPP	pedagogicko-psychologická poradna
SPC	speciálně pedagogické centrum
SŠ	střední škola
tj.	to je
TP	tělesné postižení
TV	tělesná výchova
VOŠ	vyšší odborná škola
ZŠ	základní škola

Seznam grafů

Graf 1 - navštěvovaný stupeň vzdělávání, NKS	43
Graf 2 - ročník ZŠ/SS, NKS.....	44
Graf 3 - stupeň postižení, NKS	44
Graf 4 - poskytování kariérového poradenství, NKS.....	45
Graf 5 - spokojenost s poskytnutými službami, NKS	46
Graf 6 - způsob poskytnutí informací v rámci kariérového poradenství prostřednictvím školy, NKS.....	47
Graf 7 - způsob poskytnutí informací v rámci kariérového poradenství prostřednictvím PPP a SPC, NKS.....	47
Graf 8 - důležitost radit se s odborníky o další vzdělávací dráze či povolání dítěte, NKS.....	48
Graf 9 - důležitost volby střední školy (učiliště) na základě následného pracovního uplatnění, NKS.....	49
Graf 10 - míra ovlivnění zdravotního znevýhodnění na volbu střední školy, NKS... ..	49
Graf 11 - míra ovlivnění zdravotního znevýhodnění na budoucí povolání dítěte, NKS	50
Graf 12 - předpoklad zapojení dítěte s NKS do pracovního procesu, NKS.....	50
Graf 13 - povědomí, na koho se obrátit v otázce kariérového poradenství v době dospělosti dítěte, NKS.....	51
Graf 14 - navštěvovaný stupeň vzdělávání, TP.....	53
Graf 15 - ročník ZŠ/SS, TP	53
Graf 16 - stupeň postižení, TP	54
Graf 17 - poskytování kariérového poradenství, TP	55
Graf 18 - spokojenost s poskytovanými službami, TP.....	55
Graf 19 - způsob poskytnutí informací v rámci kariérového poradenství prostřednictvím školy, TP	57
Graf 20 - způsob poskytování informací v rámci kariérového poradenství prostřednictvím PPP a SPC, TP	58
Graf 21 - důležitost radit se s odborníky o další vzdělávací dráze či povolání dítěte, TP.....	59
Graf 22 - důležitost volby střední školy (učiliště) na základě následného pracovního uplatnění, TP	59
Graf 23 - míra ovlivnění zdravotního znevýhodnění na volbu střední školy, TP	60
Graf 24 - míra ovlivnění zdravotního znevýhodnění na budoucí povolání dítěte, TP.....	61
Graf 25 - předpoklad zapojení dítěte s TP do pracovního procesu	61
Graf 26 - víte na koho se obrátit v otázce kariérového poradenství v době dospělosti Vašeho dítěte?, TP	62

Seznam tabulek

Tabulka 1 - H1, skutečná četnost	66
Tabulka 2 - H1, očekávaná četnost	67
Tabulka 3 - H2, skutečná četnost	69
Tabulka 4 - H2, očekávaná četnost	69

Seznam příloh

Příloha 1 - Dotazník pro rodiče dětí se zdravotním postižením zaměřený na situaci v kariérovém poradenství.....	86
---	----

VÁŽENÍ RODIČE,

Z DŮVODU ZDRAVOTNÍHO ZNEVÝHODNĚNÍ JE VAŠE DÍTĚ KLIENTEM ŠKOLSKÉHO PORADENSKÉHO ZAŘÍZENÍ A VE VZDĚLÁVÁNÍ JSOU MU POSKYTNUTA PODPŮRNÁ OPATŘENÍ.

MYSLÍME, ŽE SI ČASTO KLADETE (A MY TAKÉ) OTÁZKU, JAK SE VZDĚLÁNÍ VAŠEHO DÍTĚTE PROJEVÍ V BUDOUCÍM UPLATNĚNÍ, PRACOVNÍM ČI SPOLEČENSKÉM.

DOVOLUJEME SI VÁS POŽÁDAT O ZODPOVĚZENÍ NÁSLEDUJÍCÍCH OTÁZEK ZABÝVAJÍCÍCH SE TÍM, ZDA A JAK JE VAŠEMU DÍTĚTI (A VÁM) POSKYTOVÁNO KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ, Tedy PORADENSTVÍ, KTERÉ MÁ NĀPOMOCI LEPSÍMU PRACOVNÍMU UPLATNĚNÍ VAŠEHO DÍTĚTE.

STEJNĚ JAKO VÁS, RODIČŮ, SE PTÁME VÝCHOVNÝCH PORADCŮ VE ŠKOLÁCH A PRACOVNÍKŮ SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÝCH CENTER (SPC) A PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÝCH PORADEN (PPP).

NAŠIM CÍLEM JE PŘIPRAVIT MATERIÁLY, KTERÉ KARIÉROVÉ PORADENSTVÍ PRO ŽÁKY SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI ZKVALITNÍ. A V KONEČNĚM DŮSLEDKU Povedou k lepší úrovni pracovních kompetencí, a tím i UPLATNĚNÍ NAŠICH DĚTÍ V PRACOVNÍM PROCESU.

DĚKUJEME VÁM PŘEDEM ZA VAŠI OCHOTU A ČAS.

PROF. MGR. PAEDDR. JAN MICHALÍK, PH.D. HLAVNÍ ŘEŠITEL PROJEKTU KARIÉRA ZP	PAEDDR. PETR PETRÁŠ PŘEDSEDA AP SPC
--	--

1. VAŠE DÍTĚ JE ŽÁKEM*

A) BĚŽNÉ ZÁKLADNÍ ŠKOLY
 B) ZÁKLADNÍ ŠKOLY NEBO TŘÍDY, KTERÁ JE URČENA PRO ŽÁKY SE ZNEVÝHODNĚNÍM
 C) BĚŽNÉ STŘEDNÍ ŠKOLY
 D) STŘEDNÍ ŠKOLY NEBO TŘÍDY, KTERÁ JE URČENA PRO ŽÁKY SE ZNEVÝHODNĚNÍM

2. VYBERTE PROŠÍM DRUH ZDRAVOTNÍHO ZNEVÝHODNĚNÍ VAŠEHO DÍTĚTE*

A) MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ LEHKÉ
 B) MENTÁLNÍ POSTIŽENÍ STŘEDNÍ NEBO TĚŽKÉ
 C) TĚLESNÉ POSTIŽENÍ LEHKÉ
 D) TĚLESNÉ POSTIŽENÍ STŘEDNÍ NEBO TĚŽKÉ
 E) ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ LEHKÉ
 F) ZRAKOVÉ POSTIŽENÍ STŘEDNÍ NEBO TĚŽKÉ
 G) SLUCHOVÉ POSTIŽENÍ LEHKÉ
 H) SLUCHOVÉ POSTIŽENÍ STŘEDNÍ NEBO TĚŽKÉ
 I) LEHKÁ LOGOPEDICKÁ VADA
 J) STŘEDNĚ TĚŽKÁ NEBO TĚŽKÁ LOGOPEDICKÁ VADA
 K) PORUCHA AUTISTICKÉHO SPEKTRA S MÍRNÝMI DOPADY
 L) PORUCHA AUTISTICKÉHO SPEKTRA SE ZÁVAŽNÝMI DOPADY
 M) SPECIFICKÁ PORUCHA UČENÍ
 N) SPECIFICKÁ PORUCHA CHOVÁNÍ
 O) KOMBINOVANÉ POSTIŽENÍ S MÍRNÝMI DOPADY
 P) KOMBINOVANÉ POSTIŽENÍ SE ZÁVAŽNÝMI DOPADY

3. PORADENSTVÍ TÝKAJÍCÍ SE VOLBY DALŠÍ ŠKOLY (DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ) ČI PŘÍPRAVY NA POVOLÁNÍ JE VAŠEMU DÍTĚTI POSKYTOVÁNO:

(VYZNAČTE NA NÁSLEDUJÍCÍ STUPNICI:

X = NEVÍM;
 0 = NENÍ POSKYTOVÁNO;
 1 = JE POSKYTOVÁNO, ALE NEDOSTATEČNĚ;
 5 = JE POSKYTOVÁNO V PLNĚ MÍŘE)

A) PRACOVNÍKEM ŠKOLY, KAM MĚ DÍTĚ DOCHÁZÍ *

X 0 1 2 3 4 5

B) PRACOVNÍKEM SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉHO CENTRA *	X 0 1 2 3 4 5
C) PRACOVNÍKEM PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÉ PORADNY *	X 0 1 2 3 4 5
D) PRACOVNÍKEM JINÉ ORGANIZACE *	X 0 1 2 3 4 5

4. UVEĎTE, JAK JSTE SPOKOJEN/A S KARIÉROVÝM PORADENSTVÍM, KTERÉ JE NEBO BYLO VAŠEMU DÍTĚTI POSKYTOVÁNO (POMOHLO VAŠEMU DÍTĚTI PŘI VÝBĚRU STŘEDNÍ ŠKOLY(UČILÍSTĚ)/POVOLÁNÍ)? *

(0 = PORADENSTVÍ NEBYLO POSKYTOVÁNO;
X = NEDOVĚDU POSOUDIT;
1 = NEJSEM SPOKOJENÝ/Á VŮBEC;
2 = JSEM VÍCE NEBO MĚŘENĚ SPOKOJENÝ/Á;
3 = JSEM MĚŘENĚ SPOKOJENÝ/Á;
4 = JSEM VÍCE NEBO MĚŘENĚ SPOKOJENÝ/Á;
5 = JSEM VELMI SPOKOJENÝ/Á)

X 0 1 2 3 4 5

5. UVEĎTE, JAKÝM ZPŮSOBEM VÁM BYLY ŠKOLOU POSKYTNUTY INFORMACE TÝKAJÍCÍ SE MOŽNÉHO DALŠÍHO STUDIA ČI VOLBY POVOLÁNÍ VAŠEHO DÍTĚTE*

A) DOSTALI JSME ODKAZY NA INTERNET
 B) OBRŽELI JSME BROŽURU O STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH V NAŠEM KRAJI
 C) SYN/DCERA DĚLAL/A TEST, VÝSLEDKY NÁM BYLY PŘEDSTAVENY
 D) PRACOVNÍK ŠKOLY S NÁMI VEDL ROZHOVOR NA TOTO TÉMA
 E) SYN/DCERA SE ZÚČASTNIL/A VÍCEDENNÍHO PROGRAMU ZAMĚŘENÉHO NA VOLBU ŠKOLY/POVOLÁNÍ
 F) ŽÁDNÉ INFORMACE JSME OD ŠKOLY NEODRŽELI
 G) ZÁSTUPCI STŘEDNÍCH ŠKOL PŘIJELI PŘEDSTAVIT OBORY STUDIA DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY, KAM DOCHÁZÍ NAŠE DÍTĚ
 H) JINÉ
 I) NIC Z UVEDENÉHO

6. UVEĎTE, JAKÝM ZPŮSOBEM VÁM BYLY ZE STRANY SPC NEBO PPP POSKYTNUTY INFORMACE TÝKAJÍCÍ SE MOŽNÉHO DALŠÍHO STUDIA ČI VOLBY POVOLÁNÍ VAŠEHO DÍTĚTE *

A) DOSTALI JSME ODKAZY NA INTERNET
 B) OBRŽELI JSME BROŽURU O STŘEDNÍCH ŠKOLÁCH V NAŠEM KRAJI
 C) SYN/DCERA DĚLAL/A TEST, VÝSLEDKY NÁM BYLY PŘEDSTAVENY
 D) PORADENSKÝ PRACOVNÍK S NÁMI VEDL ROZHOVOR NA TOTO TÉMA
 E) ŽÁDNÉ INFORMACE JSME OD PORADENSKÉHO ZAŘÍZENÍ NEODRŽELI
 F) JINÉ
 G) NIC Z UVEDENÉHO

7. UVEĎTE DO JAKÉ MÍRY JE PRO VÁS DŮLEŽITÉ RADIT SE S ODBORNÍKY O DALŠÍ VZDĚLÁVACÍ DRÁŽE ČI POVOLÁNÍ VAŠEHO DÍTĚTE

(X = NEVÍM;
0 = NENÍ VŮBEC DŮLEŽITÉ;
1 = JE MÁLO DŮLEŽITÉ;
2 = JE MĚŘENĚ DŮLEŽITÉ;
3 = JE VÍCE NEBO MĚŘENĚ DŮLEŽITÉ;
4 = JE VÍCE NEBO MĚŘENĚ DŮLEŽITÉ;
5 = JE VELMI DŮLEŽITÉ)

A) S PRACOVNÍKEM ŠKOLY *	X 0 1 2 3 4 5
B) S PRACOVNÍKEM SPC ČI PPP *	X 0 1 2 3 4 5

C) S PRACOVNÍKEM ÚŘADU PRÁCE *

0 1 2 3 4 5

D) PRACOVNÍKEM JINÉ ORGANIZACE *

0 1 2 3 4 5

8. JE PRO VÁS PŘI ROZHODOVÁNÍ O VOLBĚ STŘEDNÍ ŠKOLY (UČILIŠTĚ) PRO VAŠE DÍTĚ DŮLEŽITÉ VĚDĚT, JAKÁ BUDE MOŽNOST JEHO NÁSLEDNÉHO PRACOVNÍHO UPLATNĚNÍ: *

(0 = NENÍ VŮBEC DŮLEŽITÉ;
1 = JE MÁLO DŮLEŽITÉ;
5 = JE VELMI DŮLEŽITÉ.)

0 1 2 3 4 5

9. UVEĎTE, JAKOU MĚROU PODLE VÁS OVLIVŇUJE ZDRAVOTNÍ ZNEVÝHODNĚNÍ VAŠEHO DÍTĚTE VOLBU STŘEDNÍ ŠKOLY (UČILIŠTĚ): *

(X = NEVÍM;
0 = NEOVLIVŇUJE;
1 = OVLIVŇUJE ZANEBATELNĚ;
5 = OVLIVŇUJE ZÁSADNĚ.)

0 1 2 3 4 5

10. UVEĎTE, JAKOU MĚROU PODLE VÁS OVLIVŇUJE ZDRAVOTNÍ ZNEVÝHODNĚNÍ VAŠEHO DÍTĚTE VOLBU JEHO BUDOUCÍHO POVOLÁNÍ: *

(X = NEVÍM;
0 = NEOVLIVŇUJE;
1 = OVLIVŇUJE ZANEBATELNĚ;
5 = OVLIVŇUJE ZÁSADNĚ.)

0 1 2 3 4 5

11. PŘEDPOKLÁDÁTE, ŽE SE VAŠE DÍTĚ ZAPOJÍ V BUDOUCNU DO PRACOVNÍHO PROCESU*

- A) ANO, PŘEDPOKLÁDÁM JEHO NORMÁLNÍ PRACOVNÍ UPLATNĚNÍ (NA OTEVŘENÉM TRHU PRÁCE)
 B) ANO, PŘEDPOKLÁDÁM JEHO PRACOVNÍ UPLATNĚNÍ, I KDYŽ S URČITÝM OMEZENÍM (NAPŘ. CHRÁNĚNÝ TRH PRÁCE)
 C) NE, VZHLEDEM K ZÁVAŽNĚMU POSTIŽENÍ MĚHO DÍTĚTE
 D) NE, VZHLEDEM K NÍZKÉ NABÍDCE PRACOVNÍCH MÍST NA TRHU PRÁCE

12. VÍTE, NA KOHO SE MŮŽETE VE VAŠEM OKOLÍ OBRÁTIT S ŽÁDOSTÍ O PORADENSKOU PODPORU VE VOLBĚ POVOLÁNÍ VAŠEHO DÍTĚTE V DOBĚ JEHO DOSPĚLOSTI (POKUD JIŽ NEBUDE ŽÁKEM ŠKOLY ČI KLIENTEM SPC, PPP)? *

- ANO
 NE

13. POKUD NÁM CHCETE SDĚLIT NĚCO DALŠÍHO K PROBLEMATICE KARIÉROVÉHO PORADENSTVÍ, ZDE MÁTE PROSTOR: *

Místo pro názvy nebo alespoň zaměření studijních oborů.